

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

LEADER
EESTI

Tartumaa Arendusselts

ELVA PUHKEPIIRKONNA TURISMISTRATEEGIA

Tellija: Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA
Nõo 61601, Voika 23
Tel. 5 254 172
sihtasutus@vvvs.ee
www.vvvs.ee

**Teostaja: Konsultatsiooni- ja koolituskeskus
Geomedia OÜ**
Tartu 51007, Rütli 4
Tel. 7 44 16 75
geomedia@geomedia.ee
www.geomedia.ee

Tartu 2011

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Elva puhkepiirkonna lühieloomustus	4
2. Elva puhkepiirkonna potentsiaal	7
3. Elva puhkepiirkonna arendustegevuse koordineerimine	9
4. Elva puhkepiirkonna tugevused ja nõrkused.....	9
5. Elva puhkepiirkonna missioon ja visioon 2020	11
6. Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse arendustegevuse eesmärgid, prioriteetsed tegevussuunad, ülesanded ja nende täitmise moodsikud.....	12
7. Strateegia rakendamise põhimõtted ja eestvedav organisatsioon.....	17
8. Strateegia elluviimise turundustegevus	21
8.1. Elva Puhkepiirkonna konkurentsianalüüs.....	22
8.2. Elva puhkepiirkonna turismituru segmentimine.....	25
8.3. Turunduskanalid	28
8.4. Turundusplaan	29
9. Strateegia täitmise seire.....	34
Kasutatud materjalid	34
Lisad	34
Lisa 1. Elva puhkepiirkonna strateegia koostamises osalenud.....	34
Lisa 2. Puhkuse, turismi ja vaba aja valdkonnas tegutsevad organisatsioonid Elva turismi- ja puhkepiirkonnas	36
Lisa 3. Väljavõtted turismi- ja puhkemajanduse uuringutest.	37
Lisa 4. Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse ühise arendustegevuse kokkulepe.....	49
Lisa 5. Elva puhkepiirkonna tunnuslause konkursile laekunud ettepanekud ...	50

JOONISED:

Joonis 1. Elva turismi- ja puhkepiirkonna kohaliku omavalitsuse üksused	4
Joonis 2. Elva puhkepiirkonna elanike soo- ja vanuskoostis	5
Joonis 3. Elva puhkepiirkonna tuntus (% elanikest), Geomedia 2006	6
Joonis 4. Elva puhkepiirkonna koostööplatvormi skeem.....	17

TABELID:

Tabel 1. Rahvastiku arv 2005 ja 2011 (01.01.2011)	4
Tabel 2. Rahvastiku vanusjaotus protsentides kohalike omavalitsuste üksuste lõikes (01.01.2011)	5
Tabel 3. Elva puhkepiirkonna turismituru segmentimise meetodid ja indikaatorid	25
Tabel 4. Turundusplaan oktoober 2011 - detsember 2012	29
Tabel 5. Turundusplaan jaanuar 2013 - detsember 2013.....	31
Tabel 6. Turundusplaan jaanuar 2014 - detsember 2014.....	32

Sissejuhatus

Elva puhkepiirkond on kasvava tähtsusega puhkust, aktiivset liikumist ja looduse tundmaõppimist võimaldav looduskaunis ala, mis on osa Tartumaast ja Valgamaast. Piirkonna kohaliku omavalitsuse üksuste ja nende poolt moodustatud turismi ja loodusharidusega tegelevate tugiorganisatsioonide ning era- ja mittetulundussektori institutsioonide koostöös on Elva turismi- ja puhkepiirkonnas pakutavate teenuste mitmekesisus, kvaliteet ja kättesaadavus pidevalt kasvanud. Leiab kinnitust, et Elva piirkond on omandanud taas maineka koha nii kohalike elanike kui kaugemalt tulnute teadvuses ja sündmustes osasaamises. Üha enam vaba aja teenuste pakkujaid ja korraldajaid ning kohalikke omavalitsusi piirkonnas on viimastel aastatel koondunud formaalseks organisatsiooniks, keda seob ühine arendustegevuse eesmärgistatus ja soov viia Elva puhkepiirkond koostöö ja aktiivse turundamise kaudu küllastuste soositud sihtkohaks. Soov on suurendada küllastajate arvu, luua uusi töökohti ning turismist ja puhkemajandusest saadavat tulu, mis kokkuvõttes tähendab piirkonna konkurentsivõime, jõukuse ja avatuse kasvu. Turismi- ja puhkemajandus, nagu ka kõik teised majandusharud, suurendavad nii riigi kui kohalike eelarvete tulusid. Samas on valdkonnal võrrelduna teiste majandusharudega mõned eelised, mis on seotud kohalike ressursside parema kasutamisega, lisaressursside kaasamisega tööturu paindlikumaks muutmisel ning õppiva kogukonna kujundamisega. Turismi- ja puhkemajandus ei ole mitte ainult majutus- ja toitlustusettevõtted, vaid on kompleksne majandusharu, mis on seotud teeninduse, kaubanduse, transpordi, kultuuri, hariduse, põllumajanduse, metsanduse, looduskaitse jt valdkondadega. Nende edukas areng sõltub, kuivõrd suudetakse piirkonnas eri valdkonnad siduda läbi koostöö ja väärtusahelate klasteriks, mis oleks kohaliku elu eestvedajaks.

Tartumaa arengustrateegias ja Elva puhkepiirkonda kuuluvate kohalike omavalitsuste arengukavades on turismi- ja puhkemajanduse arendamine prioriteetne valdkond. Selle tarvis on kohalikud omavalitsused moodustanud mitmeid organisatsioone ja neid ka järjekindlalt rahastanud. Koostöös era- ja kolmanda sektoriga soovitakse luua olukord, kus Elva puhkepiirkond on atraktiivne nii kohalikele kui väljastpoolt tulnutele. Ühest küljest tähendab see panustamist kohaliku elukeskkonna kvaliteeti ja elanike tervisesse, teisalt on turismi- ja puhkemajanduse edendamine oluliseks argumendiks piirkonna kohaturunduses.

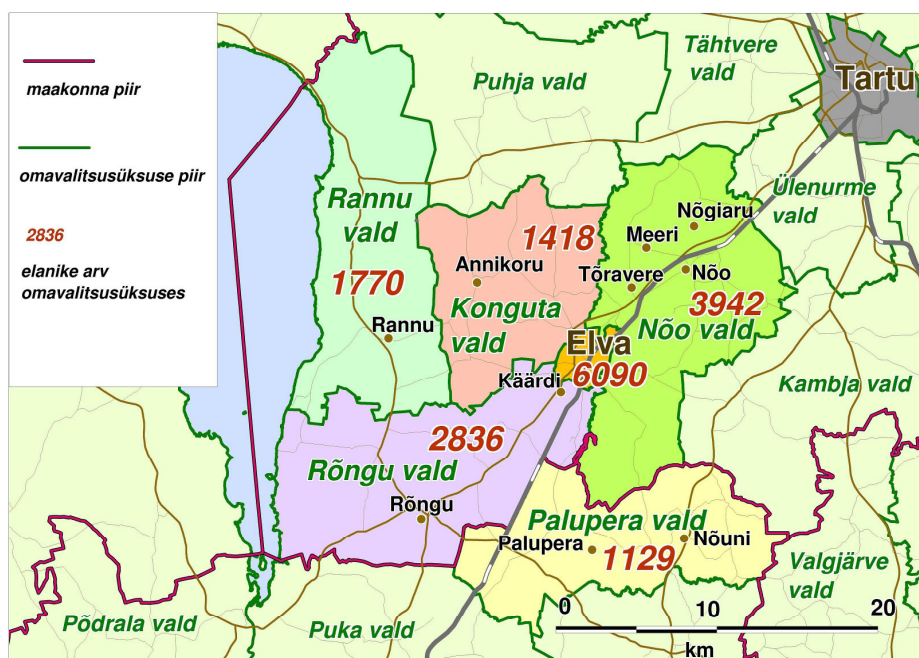
Elva turismi- ja puhkepiirkonna strateegia koostamise käigus viidi läbi mitmeid ühiseminare ja nendel osalenute nimed on esitatud lisa 1. Samuti viidi läbi Elva turismi- ja puhkepiirkonna tunnuslause konkurss, kuhu laekus 30 ettepanekut. Toimus ka mitmeid väiksemaid töökoosolekuid, kus arutati erinevate organisatsioonide koostööd, kes on huvitatud Elva turismi- ja puhkepiirkonna ühises arendustegevuses osalemisest. Kokkusaamiste aruteludel ja rühmatööde käigus kujundati käesoleva strateegia põhiseisukohad. Seega on käesolev dokument usaldusväärseks koostööplatvormiks Elva turismi- ja puhkepiirkonna edasise arendustegevuse tarvis. Tööde läbiviimist nõustas ja käesoleva dokumendi pani kokku Konsultatsiooni- ja koolituskeskuse Geomedia konsultant Rivo Noorkõiv. Tööde tehnilist poolt korraldas Vapramäe-Vellavere-Vitipalu

sihtasutuse juhatuse esimees Gea Järvela. Töö teostajad tänavad kõiki, kes osalesid käesoleva dokumendi ettevalmistamisel ja olid abiks oma mõtete ja tegudega.

Käesoleva dokumendi koostamist rahastas Tartumaa Arendusselts Leader Eesti programmi vahenditest ja Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus.

1. Elva puhkepiirkonna lühiiseloostus

Looduskaunis puhkemajanduse traditsioonidega Elva puhkepiirkond hõlmab administratiivselt Elva linna ja Konguta, Nõo, Palupera, Rannu, Rõngu vallad (Joonis 1). Elva puhkepiirkonna pindala on 722,2 km². Piirkonna kesksem koht on Elva linn. Siit on ülikoolilinna Tartusse 27 kilomeetrit ja Eesti talvepealinna Otepäele 25 kilomeetrit.

Joonis 1. Elva turismi- ja puhkepiirkonna kohaliku omavalitsuse üksused

Kokku elab selles piirkonnas rahvastikuregistri andmetel 2011. aasta alguse seisuga 17185 elanikku. Kõige suurem on elanike arv Elvas (6090), järgnevad Nõo vald (3942), Rõngu vald (2836), Rannu vald (1770), Konguta vald (1418) ja Palupera vald (1129). Elva puhkepiirkonna rahvastiku soo- ja vanuskoostisest annab ülevaate joonis 2.

Näeme, et rahvastiku vanusstruktuuri iseloomustab rahvastikurühmade suhteliselt ühtlane jaotus. Positiivne on suhteliselt suur noorte osakaal piirkonnas. Siiski on elanike arv Elva piirkonnas vähenenud (Tabel 1).

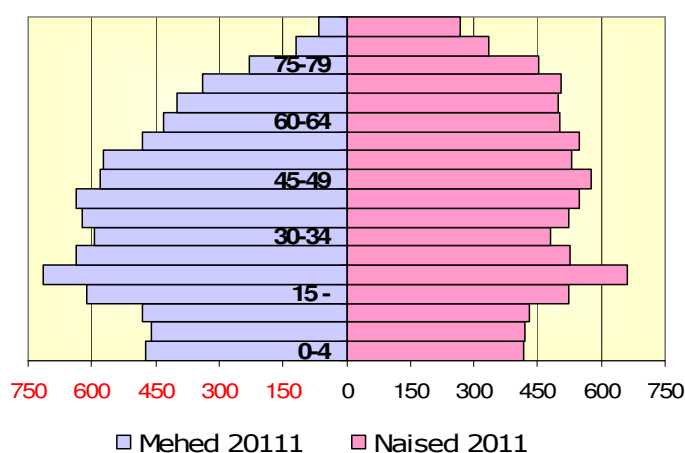
Tabel 1. Rahvastiku arv 2005 ja 2011 (01.01.2011)

Kohalik omavalitsus	Elanike arv 2005	Elanike arv 2011	Vähenedmine	%
Rõngu vald	3067	2836	-231	-7,5

Palupera vald	1192	1129	-63	-5,3
Rannu vald	1826	1770	-56	-3,1
Elva linn	6275	6090	-185	-2,9
Konguta vald	1434	1418	-16	-1,1
Nõo vald	3849	3942	93	2,4

Analüüsidest rahvastikku kohalike omavalitsuse üksuste lõikes Elva puhkepiirkonnas (Tabel 1) näeme, et kõige enam on kuni 14-aastaste elanike osakaal Nõo vallas, kus on ka kõige väiksem pensioniealiste osatähtsus. Tööealiste (15-64) osakaal on suurim Konguta vallas ja üle 65-aastaseid on rahvastikus enam Elva linnas.

Elva puhkepiirkonna rahvatiku vanuspüramiid

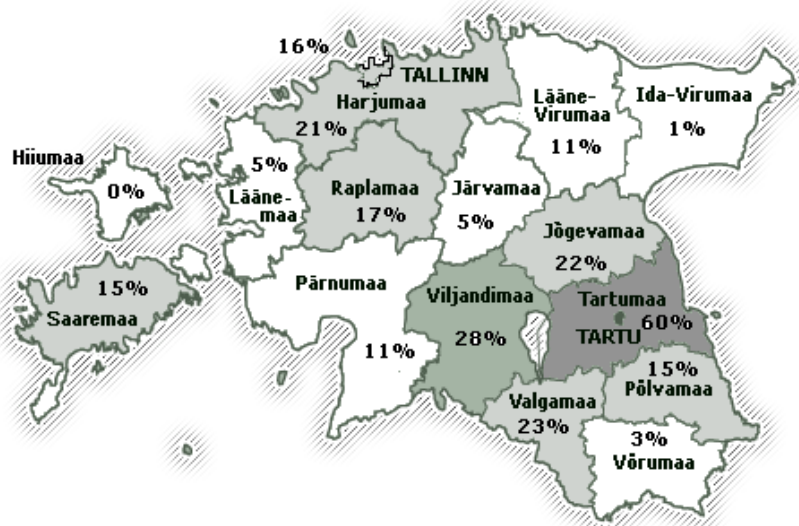
Joonis 2. Elva puhkepiirkonna elanike soo- ja vanuskoostis

Eelneva põhjal saab öelda, et kohapeal on märkimisväärne rahvastikupotentsiaal, kelle tarvis on õigustatud avaliku sektori investeeringud looduses liikumise korraldusse, rahvatervise edendamisse ja loodushariduse võimaluste pakkumisse. Teisalt, võttes arvesse, et Elva puhkepiirkond on kauni loodusega ala Tartu ja Otepää läheduses ning logistiliselt hästi kättesaadav eri transpordiliikidega, siis teenuste pakkumise mitmekülguse ja kvaliteedi arendusega ning sihikindla turundusega on kindlasti piirkonda võimalik Eesti turismi- ja puhkemajanduse maastikul võimestada ja seeläbi kohalikkude majandust ja elanike elukvaliteeti edendada.

Tabel 2. Rahvastiku vanusjaotus protsentides kohalike omavalitsuste üksuste lõikes (01.01.2011)

KOV	0-6	7-15	16-18	19-25	25-54	55-64	65+
Konguta	6,3	8,0	4,2	11,6	42,0	11,8	16,3
Rõngu	6,2	8,5	3,8	11,8	37,6	13,0	19,1
Rannu	7,3	8,4	3,9	11,4	38,7	11,1	19,2
Palupera	7,1	10,7	3,5	11,2	38,2	10,1	19,2
Elva	7,9	9,2	3,8	10,2	36,9	11,4	20,6
Nõo	7,3	10,8	4,7	11,6	39,2	10,7	15,9

Elva turismi- ja puhkepiirkonna külastatavuse 2006. aasta uuring (Joonis 3) näitas, et tartumaalastest on piirkonnaga tuttav 60%. Tartu puhkajate arvu võiks veelgi kasvatada ja selle struktuuri muuta kergliiklustee ehitamine Tartust Elvasse. Samuti mõjuks positiivsena kergliiklusteede võrgustiku loomine piirkonnas, mis ühendaks kohalikke keskusi. Uuringust selgub ka asjaolu, et Elva turismi- ja puhkepiirkonna külastatavus ületab oluliselt Lõuna-Eesti tähtsuse.

Joonis 3. Elva puhkepiirkonna tuntus (% elanikest), Geomedia 2006

EAS Turismiarenduskeskuse siseturistide uuringu andmetel reisivad Lõuna-Eestis rohkem eesti rahvusest, nooremapoolsed, kõrgema hariduse ja kõrgema sissetulekuga inimesed. Vanusegruppide lõikes on aktiivseimad 20–29-aastased elanikud, noored pered ja sõpruskonnad. Aktiivselt teostavad reise ka noored vanuses 15–19 eluaastat. Reisitakse kas koos kooli- ja huvikaaslastega ning peredega. Lühimaid, ühe ja kahe päeva reise, võetakse ette suvelavastustest osasaamiseks, ajaloo või kultuuriga seotud vaatamisväärsustega tutvumiseks või muude meelelahutuste külastamiseks.

Seega, Elva turismi- ja puhkepiirkonna arendustegevuses, mis hõlmab avaliku, era- ja mittetulundussektori koostööd, on turismi- ja puhkemajanduse edendamist oluline käsitleda ka üle-eestilises kontekstis, mis kasvataks nii lühikui ka pikaajaliselt piirkonna külastatavust. Piirkonnas on kasvavad eeldused (loodus)turismi edendamiseks ja inimeste keskkonnateadlikkuse tõstmiseks. Puhas loodus ja hea ligipääs loovad soodsad eeldused puhke- ja tervise teenuste arendamiseks. Piirkonnas partnerite vahelise koostöö tõhustamine ja ennekõike ühistegevus Lõuna-Eesti turismiorganisatsioonidega, aitab kaasa siinsete arengueelduste paremale kasutamisele ja populaarsuse tõusule. Lähedus Tartule kui Lõuna-Eesti regionaalsele keskusele (Eesti teadustempel Tartu Ülikool, meditsiinikeskus Tartu Ülikooli Kliinikumi eestvedamisel), loovad head eeldused ravi- ja tervisteenuste arendamiseks, mis omakorda toetaksid läbi stabiilse külastajaskonna ka muude teenuste tarbimist piirkonnas, sh majutust, ruumide rentimist, kohalike toiduainete kasutamist, kokkusaamiste ja konverentside läbiviimist jms. Teisest küljest kaasneks sellise arenguga ka nõudluse kasv kultuuriteenustele piirkonnas (muuseumid, loodus- ja arhitektuuriobjektid, miljööväärtuslikud alad jms). Kõik see soodustaks positiivselt ka Elva linna, kui turismi- ja puhkepiirkonna ajaloolise südame, arengut ja erinevaid tegevusi hõlmavate väärtusahelate väljakujundamist.

2. Elva puhkepiirkonna potentsiaal

Elva puhkepiirkond on üks Lõuna-Eesti külastuse nõutud sihtkohti ning turismi- ja puhkemajanduse arendamise prioriteetidest riigis. Siinne loodus, traditsioonid ja rikkalik kultuuripärand on sobivad aastaringseks külastuseks ning mitmekülgse ja tervisliku puhkuse veetmiseks.

Elva turismi- ja puhkepiirkonna süda on idülliline Elva linn, mis on tuntud kui vaikusest ja loodusest kantud loomeinimeste meelispaik oma männimetsa ning paljude järvedega (Verevi, Arbi, Pulgaoja, Vaikne) ja Elva jõega. Vanim asustus Elva ümber ulatub 6. sajandisse, millest annab tunnistust linnus Peedu Kerikmägi (6-11. sajand). Linna ja selle lähimat ümbrust iseloomustab vahelduv reljeef – siin on keerulisi orustikke, madalaid kühme, kupleid ja kõrgendikke ning laialdasi liivatasandikke. Kuplid on kaetud kaunite männitukkadega. Suhteliselt väikesel maa-alal esineb ka soiseid turbase pinnasega tasandikke, mis on osaliselt kaetud metsaga.

Elva on rikas metsaparkide ja kultuurilooliste radade poolest. Verevi järve kaldal leidub suurepäraselt liivaranda. Seal on hüppetorn ja võrkpalliväljakud koos metsapargiga. Siin on staadion ja valgustatud liikumisrajad. Verevi järve äärde jääb ka kauni puitarhitektuuriga Verevi hotell. Üsna linna keskele jääb Arbi järv, mille kaldal asub laululava, kaunis paik vabaõhusünnusteks. Linnast lõunasse metsade vahele jääb Vaikne järv ning linna idaosa läbib maaliliste liivaste kallastega Elva jõgi. Linnapildis eristuvad 20. sajandist pärit puitsuvilad mitmete verandade ja tornidega. Muinsuskaitse Ameti registrist on kolm ajaloomälestist, neli arheoloogilist mälestist, kakskümmend neli ehitismälestist ja kuus kunstimälestist. Vaheldust pakub Väike Väerada puuskulptuuridega, samuti ajalooline „seen“. Elvas on staadion ja valgustatud rajad aktiivseks liikumiseks.

Elva kultuuripärandit ja Vana-Tartumaa kultuuriajalugu uurib, talletab ja tutvustab avalikkusele Tartumaa Muuseum Elvas. Aastatel 1888-1889 valmisid raudtee ja vaksalihoone, mis on olnud määrava tähtsusega Elva linna kujunemisel. Kiirelt arenevasse Elvasse hakkas huvirongidega saabuma rohkelt suvitajaid. 1930-datel aastatel oli Elva riigilise tähtsusega kuurortlinn. Elvast sai sellel ajal paljude tuntud kultuuritegelaste (Jaan Kärner, Hugo Raudsepp, Leopold Hansen jpt) kodulinn. Alates 2008. aastast on ajalooline Elva vaksalihoone restaureeritud ja avatud külastajatele puhkepiirkonna matkakeskusena, kus asub turismiinfopunkt, ootesaal, ateljee ja piirkonda tutvustav püsinäitus "Avasta Elva puhkepiirkond". Matkakeskusest juhatab folkloorist inspireeritud puuskulptuuride allee, "Väike Väerada" varjulisse seenemetsa Tartumaa Tervisespordi keskuse juurde. Rada iseloomustab sealse looduse tervistav mõju organismile. Männiokaste ja õhu kokkupuutel vallanduvad aineosakesed parandavad hingamisteede, reumaatiliste ja südameveresoonkonna vaegusi ning annavad tervistavat energiat.

Nõo valla unikaalseim turismiobjekt on Tõraveres Stellaarium. Vapramäe matkarada koos maalilise Elva jõega ning mägise ja järvederikka Vellaverega pakuvad lummevaid vaateid ümbruskonnale. Vellaveres on loodusmaja ja Mosinal matkamaja. Vapramäe, Vellavere ja Elva-Vitipalu kaitsealade baasil on

loodud atraktiivne matkaradade võrgustik. Elva-Vitipalu maastikukaitseala matkaradadel on vaatetorn ja nõiamaja. Alustatud on looduskooli rajamist Vapramäele. Luke mõisakompleksis on taastatud tiikide süsteem ja mõisa kärnerimaja. Ehitatud on mõisa paviljon ja Veskijärve puhkeala koos kergliiklusteega. Säilinud on Unipiha mõis ja osa 18. sajandil rajatud pargist, samuti Meeri mõis ja park. Meeri külas on matka-, ratta- ja ratsutamisrajad ning Palu ja Keresoja kinnistutele arendatakse Palu Puhkajate looduskeskust, mis teenindaks Keeri-Karujärve Looduskaitseala külastajaid ja Palu Puhkajate Looduskeskuses sportijaid. Veel saab külastada Jaagupi tarandkalmet, Unipiha linnamäge ja kultusekivi. Ajaloolise kestvuse järjepidevust kinnitab Nõo kirik koos surnuaiaga.

Konguta vallas on ajaloolised hoonekompleksid: Aru mõis ja park Kavilda ürgoru kaldal, Suure-Konguta ja Väikse-Konguta mõisad. Tuntud on Alt-Laari linnamägi ja Erumäe kants. Arendamisel on muinaslinnuse projekt koos Maioru ja Kentsi järve puhke- ja turismipiirkonnaks kujundamisega. Kavilda ürgorus rajatakse puhkepiirkond.

Palupera valla vaatamisväärsused on seotud ennekõike mõisnike Middendorffide ajaloo ja Hellenurmes. Siinne Hellenurme mõis koos pargiga ja kabelipargiga, Lustimägi, paisjärv koos puhkealaga ja töötav vesiveski. Tegemist on viimase algupärase töökorras vesiveskiga Eestis, mis toimib muuseumina ja kus külastaja näeb tööprotsesse ning muuseumitubades väljapanekut esivanemate elu-olust. Veski kõrvalruumidesse valmib lähiajal Leivakoda. Veski külastuselamust rikastavad maalilised vaated veskile ning veskest järvele ja mõisale. Hellenurmes asub ka kirik. Turismi arendamisel on oluline Palupera raudteejaama arendamine külastusobjektiks ja vajalik on piirkonnas liikujatele luua harupunkt koos viidastatud parkla ja puhkekohaga (Elva, Rõngu, Otepää suund). Oluline on Palupera mõisa avatus külastajatele.

Rannu valla suurim külastusobjekt on Võrtsjärv. Järve suurimad saared on Tondisaar ja Pähksaar. Emajõe alguses Tartu-Viljandi maantee ääres asub Rannu-Jõesuu puhkealal Võrtsjärve külastuskeskus. Siin on ka puidust vaatetorn ning paadisild. Võrtsjärve Järvemuuseumis saab näha ülevaadet järve vee-elustikust. Külastajatel on võimalus tellida kalepurjekaga huvi- või lõbusõitu Võrtsjärvel. Tuntud on Rannu park ja mõisahooned. Legendarse, 16. sajandil Võrtsjärve uputatud krahvinna Barbara von Tiesenhauseni järgi nimetatud Barbara endisaegsest rüütlimõisast säilinud magasiaidas on võimalik saada mitmeid teenuseid ja on võimalik rentida saali mitmesuguste sündmuste läbiviimiseks. Vallas on tuntud külastuskohad veel Tamme paljand, Tamme polder ja Tamme külas säilinud pööratava peaga nn hollandi tüüpi tuulik. Arhitektuurimälestised on Rannu Püha Martini kirik ja Apostliku-õigeusu kirik. Turismialast tegevust koordineerib Võrtsjärve külastuskeskus Rannu-Jõesuus. Samuti on tuntud Eesti Maaülikooli Võrtsjärve õppekeskuse tegevus.

Rõngu vallas turismi arengu seisukohalt on keskne Tartumaa Tervisespordikeskus, kus on võimalik harrastada mitmeid erinevaid spordialasid. Töötab jahilasketiir. Laskeharjutusi on võimalik teha laser-, õhk-, sport- ja jahirelvadest. Igapäevaselt on avatud jahilasketiiru sportingu rada, kus saab iga huviline kätt proovida lendavate taldrikute pihta tulistamises. Tartumaa Tervisespordikeskuses finišeerub Tartu Maraton. Vaatamisväärsusteks on Rõngu keskaegne ühelööviline kirik, Rõngu kõver kõrts, keskaegne linnus, Hiugemägi ja

Lossimägi. Spordi- ja vaba aja turismi arendamisel on suur potentsiaal Võrtsjärvel.

Elva turismi- ja puhkepiirkonna arengus on olulisel kohal Via Hanseatica turismitee (Sankt Peterburg-Narva-Jõhvi-Tartu-Valga-Berliin) ja Rail Baltika. Kui esimene annab võimaluse maanteetranspordi abil külastuste arvu suurendamiseks, siis teine keskendub rongiliiklusele Tallinna ja Riia suunal. Piirkonnas on võimalik läbida mitmed rattamarsruute, mis haakuvad ka rahvusvahelisse rattateede võrgustikku.

Turismi- ja puhkemajanduse arengu seisukohalt on keskne, kuidas panna siinne rikkalik potentsiaal toimima, et kohalikele elanikele ja külastajatele oleks piirkond atraktiivne elukeskkond ja ligitõmbavam külastajatele pikemaajaliseks viibimiseks.

3. Elva puhkepiirkonna arendustegevuse koordineerimine

Turismi- ja puhkemajanduse valdkonnas toimivad organisatsioonid piirkonnas on esitatud lisas 2. Äriregistri andmetel on vaba aja veetmise, meelelahutuse ja kultuurilise tegevusega või huvialadega seotud ühendusi ja huviklubisid on piirkonnas registreeritud 42. Majutusega tegelejaid on 13, lisaks 2 platsiteenuse pakkujat karavanidele. Toitlustusega tegelejaid on 10. Kokku on valdkonnas registreeritud 27 äriühingut, 6 FIE-t ja 42 mittetulundusühingut.

Mittetulundussektoris turismi ja puhkealast tegevust Elva turismi- ja puhkepiirkonnas viljelevad Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus ja Elva Linnavalitsusele kuuluv Elva Matkakeskus. Esimene asub Nõo alevikus Nõo vallavalitsuse hoones ja teine Elva linna ajaloolises vaksalihoones. Nimetatud organisatsioonidel on ulatuslik koostöövõrk nii piirkonnas kui piirkonnast väljaspool paiknevate institutsioonide ja eraisikutega. Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus omab oma tegevuse tarvis taristut Nõo alevikust väljaspool. Siinsetel organisatsioonidel on hea koostöö sihtasutustega Lõuna-Eesti Turism ja Tartumaa Turism.

4. Elva puhkepiirkonna tugevused ja nõrkused

Elva turismi- ja puhkepiirkonna tugevused ja nõrkused võib võtta kokku järgmiselt:

Tugevused:

- Kaunis loodus, mida iseloomustavad selgeveelised järved, maalilised jõekaldad, vaiksed metsapargid ja männid.
- Huvitav ajalugu ja kultuuriloolised paigad.
- Elva suvituslinna traditsioonid.
- Mitmekesised ajas ära proovitud turismitooted ja -teenused ning unikaalsed elamusteenuste pakkujad (Stellaarium Tõraveres, MTÜ Hellenurme veskimuuseum).

- Avaliku, era- ja mittetulundussektori panustamine valdkonna arengusse. Turismi ja puhkemajanduse projektide ellukutsumine ja nende tarvis kaasrahastuse edukas hankimine, rahataotluste esitamiseks ka projektide elluviimiseks kompetentsi olemasolu.
- Arvestatav puhke- ja turismialane taristu aastaringseks kasutamiseks (majutus- ja toitlustusasutused, sportimise, matkamise ja teiste liikumisharrastuste pakkujad, matkakeskus Elvas, loodusmaja Vellaveres, hooldatud matkarajad maastikukaitsealadel, Tartumaa Muuseum, Hellenurme Veskimuuseum, Võrtsjärve Järvemuuseum, Nõo Koduloomuuseum, Vapramäe–Vellavere–Vitipalu SA).
- Mitmed piirkonda iseloomustavad tooted ja teenusepakkujad nagu näiteks: Tartu Maraton, Hip-Hop Festival, Elva Rattaralli, Verevi rand, Vapramäe–Vellavere–Vitipalu Sihtasutus, Tartumaa Tervisespordikeskus, Hellenurme Veskimuuseum, Luke mõis, Elva, Waide hotell, Verevi hotell, Elva Puhkepiirkond.
- Turismi- ja puhkemajanduse alase institutsionaalse suutlikkuse kasv ja soov ühiste sündmuste/toodete teostamiseks. Piirkonna kohalike omavalitsuste pikaajalised koostöötraditsioonid ja koostöö edendamiseks loodud struktuurid, koostöö maakondlike tugistruktuuridega.
- Via Hanseatica, Rail Baltica ja Tartu Ülenurme lennujaama arendused.
- Hea väljund reisi vahepeatuseks sõidul Tartusse, Otepäale, Valgasse.
- Hea kättesaadavus ühistranspordiga (buss ja rong) ja tihe teedevõrk.

Nõrkused:

- Lühikülastuste domineerimine ja sesoonsus, mistõttu valdkonda tehtavate investeeringute tasuvus aeg on pikk.
- Puuduvad konkurentsivõimelised tooted ja teenused. Konkurents lähialadega (Otepääl talisport, Tartus loodusharidus).
- Puudub keskne sündmus ja ürituste koordineerimine.
- Tagasihoidlik klastripõhine turismi ja puhkemajanduse arendustegevus.
- Meelelahutus- ja toitlustusasutuste vähesus, öhtuse aja sisustamise piiratus.
- Investorite vähene huvi piirkonna vastu.
- Eramaade domineerimine ja soovimatus seda anda avalikuks kasutuseks.
- Vaatamisväärsuste kesine tähistus ja objektide viidastus.
- Piirkonna ühisturunduse järjekindlus.
- Koostöö vähene koordineerimine, rahastuse hajutatatus eri tegevuste vahel.
- Rahaliste vahendite nappus tootearenduseks ja kõrge riskiga projektideks.
- Keskkonnariskid – parkide ja matkaradade koormustaluvuse piirangud.
- Turismi- ja puhkemajanduse seireandmete vähesus.

Eelnevast tulenevalt võime teha järgmised järeldused:

- Elva puhkepiirkonnas on arvestatav turismi- ja puhkemajanduslik potentsiaal, mille baasilt on edasiseks tegevuseks head väljavaated. Ennekõike on oluline saavutada turismitoodete arenduses ja ühisturunduses koostöö, et vähendada sesoonsust, pikendada külastajate kohaloleku aega ning suurendada toodete/teenuste mitmekesisust ja kvaliteeti.
- Elva puhkepiirkonna institutsioonid on olnud ennekõike edukad üksiktegi kui usaldusväärsed koostööpartnerid piirkonna

ühistorundamisel. Kuna Elva turismipiirkonna paikneb keskuste vahelisel alal, siis on oluline sisemise koostöö tõhustamise kõrval laiendada koostööd Lõuna-Eestis tervikuna ning saavutada ühistegevusega mastaabiefekt.

- Turismi- ja puhkemajanduse alase ühistegevuse institutsionaalne suutlikkus on kujunemisjärgus ja vajab jätkuvat toetamist kohalike omavalitsuste, Euroopa Liidu struktuurivahendite ja teiste rahastajate poolt.
- Laiendada Elva puhkepiirkonna tuntust ja meelitada piirkonda investoreid.

5. Elva puhkepiirkonna missioon ja visioon 2020

Elva turismi ja puhkepiirkonna arendajate missioon on:

- Pakkuda Elva puhkepiirkonna kohalikele elanikele ja külalistele võimalikult mitmekülgseid ja heal tasemel puhkamise, vaba aja veetmise, sportimise, tervistava ja arendava tegevuse võimalusi.
- Luua ja arendada piirkonna ühine imago.
- Suurendada aastaringselt pakutavate toodete mahtu, vähendades hooajalisust.
- Arendada tooteid, mis tagavad klientide pikaajalise viibimise piirkonnas.
- Ühtlustada toodete ja teenuste kvaliteeti.
- Teha turundusalast koostööd majutusasutuste ja reisikorraldajatega.
- Järgida oma tegevuses riiklikke ja kohalike omavalitsuste regionaalpoliitilisi eesmärke.

Visioon 2020

Elva puhkepiirkond on üle-eestilise tuntusega aastaringselt toimiv atraktiivne loodusturismi, kultuuripuhkuse ja sportimise sihtkoht, mis pakub kvaliteetseid, innovatiivseid ning mitmekesiseid tooteid ja teenuseid, mille turundamine on koordineeritud piirkonna partnerite poolt.

Elva puhkepiirkond on pikaajaliste traditsioonidega. Piirkond pakub võimalust saada positiivset elamust ehedast loodusest ja kultuuripärandist. Siin on väga head eeldused mitmekesiseks sisukaks vaba aja veetmiseks, sportimiseks ja koolituseks ning saada osa sõbralikust majutusest ja maitsvast toitlustusest. Aasta läbi toimuvad loodus-, matka- ja loomingulised laagrid ning loodusretked ja -koolitused. Elva puhkepiirkonna spordi- ja kultuurisündmused on saanud arvestatava koha Lõuna-Eesti sündmuste kalendris ja riigis tervikuna. Tuginedes rikkalikele kultuuritraditsioonidele pakutakse kultuurielamusi erinevatele sihtrühmadele: teatrietendused, kontserdid, mitmesugused vabaõhuüritused, näitused, kino, festivalid ja spordiüritused. Tartu Maraton ja Elva Rattaralli on puhkepiirkonna mainekamad spordisündmused. Elva puhkepiirkond on peresõbralik, turvaline, loodust ja tervist väärtustav.

Loodusturismi sihtkohana on piirkond populaarne üksikküllastajate (seljakotimatkaajad), perede, kultuuripuhkuse veetjate, tervisesportlaste, loodushuviliste, sõpruskondade seas. Aktiivse puhkuse sihtkohana on

külastajateks sõpruskonnad, pered, noored, aktiivsete eluviisidega inimesed, elamusi otsivad seiklejad. Kultuuripuhkuse sihtkohana on piirkonnas külastajateks haritlased, eakad, kultuurihuvilised. Kombineerituna piirkonna teenustega on kõigi eelpool nimetatud valdkondade sihtrühmadeks ka ärituristid.

Vapramäe, Vellavere ja Elva-Vitipalu maastikukaitsealade loodussõbralik kasutamine on omamoodi katsepöluügon loodusteaduslikuks tööks ja kogemus loodusradade praktilisest säästvast majandamisest. Heakorrastatud ja tähistatud matkaradade võrk, loodusmajad Vellaveres ja Vapramäel, matkakeskus Elvas on vaid osa loodussõbralikust taristust ja sellel põhinevast teenindusest, mis võimaldavad korraldatud looduses liikumist ja looduse tundmaõppimist, saada teadmisi piirkonna omanäolisest kultuuriloost. Koostöös piirkonna haridusasutustega on loodud piirkonna omanäolist loodus- ja kultuurilugu tutvustav haridusinstituutsioonide koostöövõrgustik, mille liikmeteks on ka turismi- ja puhkemajandust korraldavad avaliku sektori ja äristruktuurid.

Piirkond on hästi ühendatud mitmeliigilise transpordiga. Siia on mugav tulla autoga, bussiga ja rongiga. Kergliiklusteede võrgustik võimaldab turvalist liikumist jalgrattaga suurematest keskustest – Tartu, Otepää, Viljandi ja Valga. Kohapeal on loodud on head võimalused liikumiseks jalgrattaga ja jalgsi. Talvel on võimalik viljeleda suusasõitu ja uisutada. Elva jõgi on veetee Emajõe Jööriiki.

Turismi ja puhkemajanduse arendustegevus põhineb hästi toimival avaliku, era- ja mittetulundussektori koostöövõrgustikul. Elva puhkepiirkond toimib iseseisva kaubamärgina ja on tuntud ka atraktiivse vahepeatusena pikemate reisimarsruutide korral.

6. Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse arendustegevuse eesmärgid, prioriteetsed tegevussuunad, ülesanded ja nende täitmise mõõdikud

Elva puhkepiirkonna arenduses keskendutakse kohalike ressursside kestlikule kasutamisele ja erinevate tegevuste arendamisele ja nende sünergiat loovale kombineerimisele. Oluline on saavutada piirkonna unikaalne positsioon ja tagada piirkonnas turismi- ja puhkemajanduse konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik areng, mis loob töökohti ja toetab kohalikku majandust.

Elva puhkepiirkonna arendustegevuse eesmärgid on:

- ehe elamus loodusest ja inimsõbralikust elukeskkonnast;
- kvaliteetne, mitmekesine ja kättesaadav teenindus;
- külastajate ja nende poolt piirkonnas viibitud päevade suurem arv;
- enam töökohti ja kõrgem elanike sissetulek.

Selle tarvis on tähtis viia ellu:

- Turismi ja puhkemajanduse piirkondlikku klastripõhist arendamist (teenused, tooted), unikaalse keskkonna loomist, mis põhineb kohalike asjaliste eesmärgistatud, sihikindlal, paindlikul ja koordineeritud koostööl ning rollijaotustel.

- Elva turismi- ja puhkepiirkonna kättesaadavuse parandamist, et kujundada küllastajatele eri transpordiliikidega hästi ligipääsetav mainekas külastuse sihtkoht. Samuti vaadata üle piirkonna sisene ühistranspordi korraldus, et tagada Elva puhkepiirkonna partnerite ja atraktsioonide vaheline transpordiühendus.
- Piirkonna tuntuse ja külastusteadlikkuse suurendamine kodu- ja välismaal ning ühisturunduse tulemuslikum läbiviimine nii Eestis ja rahvusvaheliselt, kasutades erinevaid turustuskanaleid ja turustusviise. Oluline on suunata tähelepanu sihtrühmadele ennekõike Balti riikides, Venemaal ja Skandinaavias.
- Elva turismi- ja puhkepiirkonna kõigi turismi- ja puhkemajanduse valdkonna organisatsioonide töötajate koolitamist ja üksteise abistamist kvaliteetsete, omanäoliste ja tulutoovate teenuste ja toodete loomiseks ning pakkumiseks küllastajatele.
- Elva puhkepiirkonna tarvis ühisprojektide koostamist, nende esitamist kaasfinantseerimiseks ja partnerluse edendamiseks nii kodu kui välismaa organisatsioonidega. Toetada piirkonna kohalike omavalitsuste regionaalpoliitiliste eesmärkide saavutamist.
- Väärtustada ja propageerida säästlikku suhtumist loodus- ja kultuuripärandisse.

Nimetatud tegevussuundades toimub inim- ja rahalise ressursi koondamine ning võrgustikupõhine arendamine, mis hõlmab Elva turismi- ja puhkepiirkonna era-, avaliku ja mittetulundussektori ning nende võrgustike liikmeid nii riigisisisel kui rahvusvahelisel tasemel.

Nimetatud tegevuste toetamiseks kogutakse regulaarselt külastusstatistikat, viiakse läbi regulaarseid külastusuuringuid ja teavitatakse avalikkust analüüside tulemustest. Viimased on olulised ka käesoleva strateegia täitmise seire läbiviimisel.

Elva turismi- ja puhkepiirkonna arendustes keskendutakse järgmistele valdkondadele:

- Aktiivne puhkus: liikumine, sportlik tegevus ja spordisündmustes osalemine (matkamine, suusatamine, uisutamine, jalgrattaga ja kanuuga sõitmine, orienteerumine looduses jms).
- Tervise- ja lõõgastusturism: privaatne puhkus, mahetoit, ehedad elamused kohalikest toodetest ja teenustest, loominguine tegevus (maalimine, fotojaht jms), kohalikest kultuuri- ja tervisesündmustest osasaamine.
- Loodusturism: matkad looduses, taime-, looma- ja linnuvaatlused, ratsutamine, kalandus, jaht, ekstreemrännakud, pärandmaastike ja -kultuuriga tutvumine, looduskoolitused, õpitoad, seminarid, konverentsid, muuseumite ja näituste küllastamine.

Nimetatud valdkondade konkurentsipositsiooni toetab kõige enam loodus, mis pakub unikaalset konkurentsieelist. Nii aktiivse puhkuse, tervise- ja lõõgastusturismi kui loodusturismi edendamiseks on vaja teha jätkuvalt märkimisväärseid investeeringuid. Konkurentsieeliste väljamängimiseks tuleb teha ka koostööd, ennekõike Tartu, Võrtsjärve ja Eesti talvepealinna Otepää

suunal. Elva kui piirkonna keskuse positsioon vajab maine tõstmist nii riiklikus kui rahvusvahelises teadvuses.

Järgnevalt on esitatud ülesanded ja nende täitmise seire mõõdikud valdkondade lõikes.

- Aktiivne puhkus

Aktiivne puhkus on rekreatiivsel eesmärgil füüsilist koormust pakkuv ja pingutust nõudev tegevus, mis omab emotsionaalset ja tervistavat väärtust.

Sihtrühm: kohalikud elanikud, sportlased, pered ja üksikkülastajad, liikumisharrastajad, ärituristid, seltskonnad.

Ülesanded:

- spordiväljakute, spordibaaside, parklate ja kergliiklusteede rajamine ning hooldamine;
- supel- ja ujumiskohtade (talvel jääalade) infrastruktuuri ehitamine, rannaalade korrastamine ja taristu kasutamise turvalisuse tagamine;
- Kavilda oru ja Karijärve turismialade arendamine, Pargi tänava kasepargi väljaehitamine;
- jalgratta-, moto- ja laskespordi kandepinna laiendamine ja vastavate võistluste läbiviimine ja treeninguvõimaluste pakkumine;
- kompleksteenuste osutamiseks koosviibimiste seminaride ja koolituste tarvis kvaliteetse taristu arendamine ja teenusepakettide koostamine;
- teenindajatele teeninduskultuuri- ja keeleõppe korraldamine;
- parima turismiteenuste pakkuja ja -teenindaja konkursi läbiviimine;
- parima praktika ja juhendajate kasutamine, edukate spetsialistide ajutine tööle kutsumine teistest organisatsioonidest ja vabatahtlike kasutamine;
- Elva puhkepiirkonda tutvustava välireklaami kontseptsiooni koostamine reklaami- ja infotahvlite paigaldamine, objektide viidastuse parendamine;
- interaktiivse veebipõhise turismikaardi koostamine;
- metsaradade valgustamine, grilli- ja puhkekohtade rajamine;
- piirkonna ühispakettide ja teemaürituste väljatöötamine;
- koostöö lähinaabritega, näit. õppereisid.

Mõõdikud:

- majutusteenuste pakkujate arv, nende voodikohti ja nende täituvus aastas;
 - toitlustusteenuste pakkujate arv ja nendes kohti;
 - tähistatud matkaradade kogumikus, kilomeetrites;
 - aktiivselt kehalise liikumisega regulaarselt tegelejate arv puhkepiirkonna elanikest;
 - Elva Matkakeskuse, Võrtsjärve külastuskeskuse ja Vapramäe-Vellavere-Vitipalu poolt korraldatud ürituste arv ja nendes osalenute arv.
- Tervise- ja lõõgastusturism

Tervise- ja lõõgastusturism on inimese tervise hoidmiseks ja parandamiseks aastaringelt pakutav toodete/teenuste kogum. Siia kuuluvad SPAd, vee- ja

tervisekeskused ja alternatiivsed rahvameditsiini teenused. Tervise- ja lõõgastusturismi puhul on olulised vaimne ja füüsiline tervis, (taastus)ravi, tervislik toitumine ja lõõgastumine. Elva puhkepiirkonnas on eelisteks Tartu kui Eesti meditsiinikeskuse lähedus ja Elva haigla olemasolu.

Sihtrühm: pered, eakad, seminaridel ja konverentsidel osalejad, ärituristid

Ülesanded:

- tervise- ja raviteenuste arendamine ja vastava infrastruktuuri loomine;
- tervise- ja raviteenuseid osutava personali koolitamine;
- lugude ja legendide kogumine Elva puhkepiirkonnas toimunu kohta;
- kompleksteenuse pakettide pakkumine;
- ringreiside korraldamine ja läbiviimine;
- kohalike unikaalsete niši- ja ökoturismitoodete arendamine (toit, raviomadustega tooted jms).

Mõõdikud:

- ravi- ja terviseteeenuste pakkujate arv ja nende külastajate arv;
 - külastusobjektide arv ja nende külastajate arv;
 - piirkonnaüleste avalike kultuuri- ja spordisündmuste arv ja nendest osavõtnute arv (Tartu Maratonil, SEB neliküritusel, Elva Rattarallil jt spordiüritustel);
 - aktiivse puhkuse teenuste tarbijate arv (Tartumaa Tervisespordikeskus, Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA, Võrtsjärve külastuskeskus, Elva Matkakeskus);
 - Elva puhkepiirkonnas tervise-ja iluteenuste pakkujate arv;
 - Elva puhkepiirkonnas tervise-ja iluteenuste tarbijate arv;
 - Elva puhkepiirkonnas tervise-ja iluteenustest saadav tulu;
 - Elva puhkepiirkonnas tervise-ja iluteenuste-toodete arv;
 - aktiivse puhkuse toodete ja teenuste arv;
 - aktiivse puhkuse toodete ja teenuste müügist saadav tulu.
- Loodusturism

Loodusturism on looduse tutvustamine loodushoidlikul moel, mis toetab loodus- ja kultuuripärandi säilimist ning kohalike elanike heaolu. Loodusturism ei tähenda ainult loodusest teadmiste saamist vaid ka inimeste väärtushinnangute kujundamist, pakkudes emotsionaalseid kogemusi ehedast loodusest. Looduse vahendamine kattub keskkonnahariduse eesmärkidega, milleks on mitmekesise keskkonna väärtustamine, inimese ja looduse suhete mõistmine ning vastutustundlikult käituva inimese kujundamine.

Sihtrühm: lapsed, pered, sõpruskonnad, loodushuvilised, õpilased eri haridusasutustes, seminaride ja konverentside osalejad, hobimatkaajad.

Ülesanded:

- terviseteeenuste arendamine ja vastava infrastruktuuri loomine;

- looduslikult väärtuslike objektide ja neid teenindava taristu väljaarendamine: mõisaparkide ja puhkealade rekonstrueerimistööd, matka- ja õpperadade loomine, õueõpe, supelrandade korrastamine jms;
- alternatiivsete ravimeetodite propageerimine;
- Elva turismi- puhkepiirkonna loodust ja kultuuri tutvustavate trükiste, filmide ja külastusmängude koostamine;
- ettevõtjate ja retkejuhtide erialane koolitamine ja nendele keeleõppe läbiviimine;
- Vapramäele loodusmaja ehitamine;
- kaitsealadel säästliku majandustegevuse arendamine ja vastavate uurimistööde ja analüüside läbiviimine;
- kogupere teemapargi väljaarendamine;
- hooajalisusest ja ilmastikutingimuste ebakindlusest tulenevalt loodusturismi toodete kombineerimine teiste turismitoodetega, komplekssete külastuspakettide koostamine (näit. talumajapidamistes tööde vaatlemine ning nendes osalemine, väiketootjate külastused koostöö konverentsiturismi korraldajatega);
- loodusturismi alase varustuse hankimine ja varustuse rendivõimaluste pakkumine (näit. jalgrattad, suusad, uisud, kanuud);
- piirkonnasisese turismimärgise välja töötamine ja kasutamine;
- kergliiklusteede, matka- ja jalutusradade, mänguväljakute rajamise ja korrastamise, nende viidastamise ning ligipääsu (parkimisplatsid) tagamise toetamine;
- talgute korraldamine ja vabatahtliku ühistegevuse soodustamine loodusobjektide heaperemehelikuks majandamiseks;
- matkajuhtide tootepõhiste koolituste korraldamine ja atesteerimine;
- kohalike käsitöömeistrite tegevuste toetamine ja nende eestvedajate tunnustamine;
- turismiettevõtjate, pärandkultuuriga tegelejate ja kohalike omavalitsuse ametnike regulaarsete kokkusaamiste korraldamine;
- koostöö tõhustamine piirkonna ilusalongide ja massaaži kabinettidega, ühiste pakettide pakkumine;
- koostöö laiendamine loodusturismi valdkonnas tegelejatega maailmas, loodusturismi parima praktika tundmaõppimine ja rakendamine;
- loodusturismi teenuste ja toodete alase internetiportaali arendamine;
- loodusturismi võimaluste tutvustamine meedias.

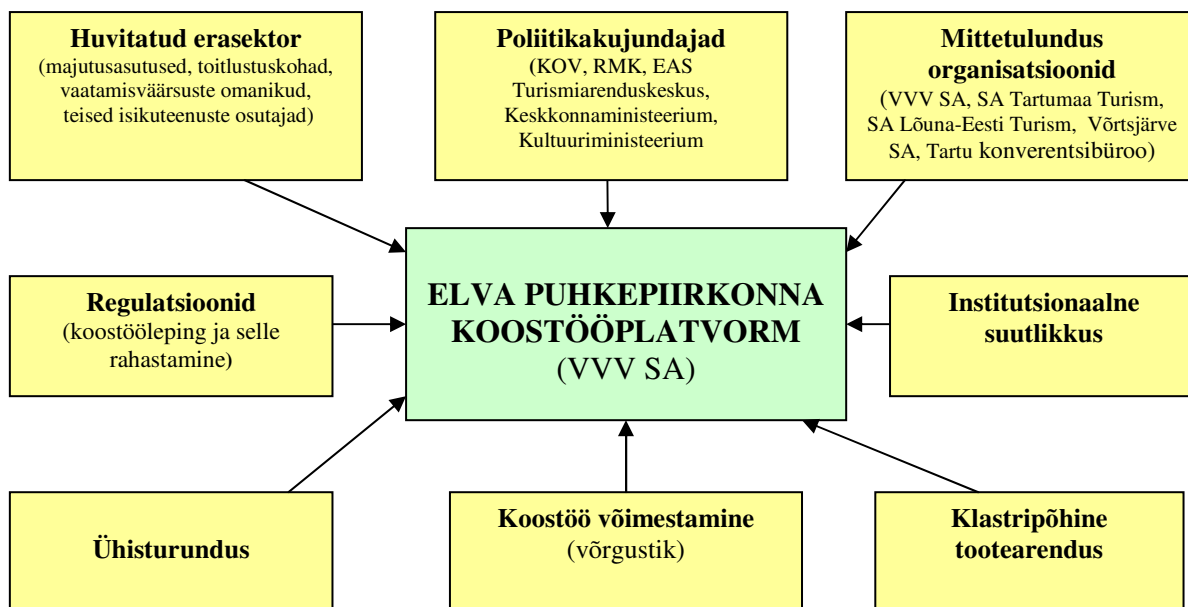
Mõõdikud:

- Loodusturismi objektide arv;
- Loodusturismi toodete ja teenuste arv;
- Loodusturismi objektide külastajate arv;
- Korraldatud loodusmatkade arv ja nendes osalenute arv;
- Elva puhkepiirkonnas loodusalaste õppekavade arv;
- Atesteeritud retkejuhtide arv;
- Loodusturismitoodete ja -teenuste müügist saadav tulu.

Elva puhkepiirkonna tervikust lähtuvalt on oluline mõõta turismi- ja puhkemajanduses rakendatud töökohti, valdkonnast saadavat rahalist käivet ja tehtud investeeringuid.

7. Strateegia rakendamise põhimõtted ja eestvedav organisatsioon

Eelmises peatükis käsitletud kolme tootearenduse – loodusturism, aktiivse puhkuse turism ning tervise- ja lõõgastusturism – elluviimiseks luuakse Elva puhkepiirkonna arendustegevuseks koostööplatvorm, mille skeem on esitatud joonisel 4.

Joonis 4. Elva puhkepiirkonna koostööplatvormi skeem

Koostööplatvormi moodustamises osalevad poliitikakujundajad, erasektor ja piirkondlikud mittetulunduslikud turismialased organisatsioonid, kelle ühistegevus on suunatud Elva puhkepiirkonnas järgmiste eesmärkide saavutamisele:

- positiivne ja ligitõmbav ühiskuvand Eestis ja väljapool Eestit;
- kvaliteetsed ja kättesaadavad teenused/tooted tarbijatele;
- küllastajate arvukus ja aastaringsus (majutus- ja toitlustusasutuste täituvuse parandamine, teenuste pakkujate klientide arvu kasv, majutasutustes viibitud päevade arvu kasv, mitmekordsete küllastajate arvu kasv);
- uued tökohad ja kasvanud sissetulekud kogukonnas.

Nimetatud eesmärkide saavutamiseks töötatakse välja ühistegevuse regulatsioonid ja ühendatakse jõupingutused piirkondliku turismi- ja puhkealase institutsionaalse suutlikkuse tõstmiseks.

Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkealase institutsionaalse suutlikkuse võimestamiseks on oluline ühendada kohapealne oskusteave, rahalised vahendid ja asjakohased koostöösidemed, et turundada Elva puhkepiirkonda, luua uusi piirkonnaomaseid turismitooteid, parandada piirkonna turismi- ja puhkemajanduse olukorda ja suundumusi kajastava informatsiooni levikut (osalemine messidel (näit. Tourest), trükiste/infomaterjalide koostamine ja levitamine, koostöö meediaga). Olulisel kohal on asjaliste rollide ja tööjaotuste

määratlemine, turismiteabe haldamine ja infovahetuse tõhustamine osapoolte vahel. Samuti kutsuda ellu osapoolte huve siduvaid ühisprojekte, tõsta teenusepakkujate väljaõpet (näit. giidid, keeleõpe) ja tunnustada tublimaid eestvedajaid valdkonnas.

Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus on Elva puhkepiirkonnas kõige arvestatavam loodusturismi arendaja. Sihtasutus loodi 08. jaanuaril 1999. Asutajaliikmeteks on Nõo, Konguta ja Palupera vallad, Elva linn, Tartu Maaspordi Liit ja 3 eraisikut. 2004. aasta sügisel liitus sihtasutusega toetajana Rõngu vald.

Sihtasutuse eesmärgiks on Vapramäe, Vellavere ja Elva-Vitipalu maastikukaitsealade baasil kompleksse ja säästliku majandamisviisi kaudu avalikkusele suunatud puhkamisvõimaluste loomine, arvestades iga kaitseala omapära ja võimalusi, eesmärgiga toetada Elva puhkepiirkonna terviklikku arengut. Eesmärgi saavutamiseks on sihtasutus võtnud endale alljärgnevad ülesanded:

- Turismi arendamine ja arendustegevuse koordineerimine Elva puhkepiirkonnas eelistades kultuuri-, aktiivse- ja perepuhkuse tooteid.
- Kaitsealade baasil komplekssete avalikkusele suunatud loodus- ja spordikeskuste rajamine.
- Avalikkusele suunatud keskkonna- ja tervisetemaliste ürituste korraldamine ja läbiviimine, uute temaatiliste tervist, loodust ja looduskasutust käsitlevate ürituste ja projektide planeerimine ja elluviimine.
- Elanike ja organisatsioonide keskkonnateadlikkuse parandamine.
- Looduskoolituse korraldamine.
- Keskkonnakaitseliste tegevuste koordineerimine piirkonnas, maastikukaitsealade arengusuundade ja loodust säästvate majandamisviiside väljatöötamine.
- Maastikukaitsealadel teadusuuringute ning piirkonnas turu- ja külastatavusuuringute organiseerimine.
- Piirkonna arengustrateegiate koostamine ja elluviimine.
- Piirkonna mittetulundusühingute, omavalitsuste ja ettevõtete nõustamine turismi ja arendustegevuse, investeerimisvajaduste ja prioriteetide osas.
- Aidata kaasa riskigruppide sulandumisse ühiskonda looduse kaudu.
- Sihtotstarbeliste annetuste kogumine Elva puhkepiirkonna arendamiseks avalikes huvides.

Põhikirjast nähtub, et Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus on sobilik organisatsioon, mille baasil piirkonnas turismi- ja puhkemajandusalast ühistegevust koordineeritult tõhustada.

Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuses töötab kaks inimest (1,5 täistöökohta) ja nende 2011. aasta eelarve on 304 948 eurot. Sellest asutajate poolne panus on 32 116 eurot.

Elva puhkepiirkonnas töötab Elva Linnavalitsuse struktuuriüksusena Elva Matkakeskus, kelle hallata on ümbruskonna loodust ja vaatamisväärsusi tutvustav ekspositsioon "*Avasta Elva puhkepiirkond*", turismiinfopunkt, ootesaal ja avatud ateljee. Püsinäitus tutvustab külastajatele Elva puhkepiirkonna sportimis- ja matkamisvõimalusi.

Matkakeskusest saab täiendavat infot piirkonna turismiatraktsioonide, majutuse ja toitlustuse kohta ning siit suunatakse külastajad piirkonna huvitavatele radadele ja üritustele. Lisaks on turistidel ja matkajatel keskusel võimalus kasutada pakihoidu ja duširuumi ning vajadusel laenutada käimiskeppe ja jalgrattaid. On puhkenurk reisijatele ja matkajatele, kus saab WiFi leviala kasutada. Avatud ateljee on paik seminaride, koolituste, esitluste ja õppepäevade tarvis.

Elva Matkakeskuses töötab üks turismitöötaja, 0,5 kohaga infotöötaja ja 0,75 kohaga korrashoiutöötaja. 2011. aasta eelarve on 30056 eurot.

Järgnevalt strateegia elluviimise valikud.

Lähenedmine 1. Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse nõukogu teeb ettepaneku Elva Linnavalitsusele kaaluda võimalust liita organisatsiooniga Elva Linnavalitsuse omandisse kuuluv Elva Matkakeskus. Selle ettepaneku plussid on järgmised:

- Üldine institutsionaalse mehitatuse ja töövõimekuse kasv (1,5+1,5 töökohta); ühine organisatsiooni arendus ja juhtimine.
- Strateegilise partnerluse süvenemine Elva Linnavalitsusega.
- Tegevuste parem eesmärgistatus ja koordineeritus.
- Logistiliselt mitmeliigilise transpordiga hästi kättesaadavad täiendavad tööpinnad, infosüsteem ja turunduskanalid.
- Projektitaotluste esitamise suurem võimekus.
- Finantseerimise suurem selgus ja kaasrahastuse võimekuse kasv.

Samas on ka ettepaneku teostamisel miinused, mis on hea tahtmise korral lahendatavad:

- Vastutus hallata Elva Linnavalitsusele kuuluvat Elva busi- ja raudteejaama ootesaali.
- Organisatsioonikultuuride sulandumine võtab aega, Elva Linnavalitsuse rolli võimestumine Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse tegevuses.
- Juhtimisfunktsioonide kasv, partnerite lisandumine toob kaasa enam energiakulu koostöö korraldamisele.
- Rahastamise pikaajaliste tagatiste keerukus (Elva linna eelarve on ühe aasta põhine) ja sõlmida uued töölepingud (vajadusel korraldada konkurssi töötajate värbamiseks).

Lähenedmine 2. Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus teeb Elva Linnavalitsusele ettepaneku Elva Matkakeskuse töötajate potentsiaali kasutamiseks Elva puhkepiirkonna turundamisel. Ettepaneku aluseks on Matkakeskuse töötajate tööülesannete täpsustamine. Ettepaneku alusel hakkab Elva puhkepiirkonna turundustegevust koordineerima partnerite nõukoda, elluviivaks üksuseks on matkakeskuse töötajad. Kehtivad rahalised kokkulepped jäävad kehtima ja neid ei muudeta. Projektitaotlused puhkepiirkonna arendamiseks esitatakse Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse kaudu.

Lähenemine 3.

Elva Linnavalitsuse ja Elva puhkepiirkonna partnerite vahel ei saavutata ühist kokkulepet. Puhkepiirkonna arendustegevust koordineerib Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus, võttes selleks tööle osalise koormusega puhkepiirkonna turundamise spetsialisti, kelle töötasu kulud kaetakse Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse ühise arendustegevuse kokkulepe alusel.

Lähenemine 4.

Elva puhkepiirkonna turundamiseks asutatakse uus Elva puhkepiirkonna partnereid ühendav organisatsioon, kelle tegevuse kulud kaetakse Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse ühise arendustegevuse kokkulepe alusel.

Samm 1.

Osapooled lepivad kokku, millise versiooniga puhkepiirkonna strateegia elluviimisel edasi minnakse. Arengukava koostamise 1. töökoosolekul toetasid osapooled arengustrateegia elluviimist Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse juhtimisel. Läbirääkimised Elva Linnavalitsusega on toimunud versioon 1 alusel. Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutus ja partnerid on hetkel edastanud Elva Linnavalitsusele ettepaneku strateegia elluviimiseks versiooni 2 põhjal. Ükski versioon ei välista aja jooksul uue versiooni kasutusevõttu või tagasiminemist varasemale versioonile.

Samm 2. Puhkepiirkonna arendamiseks on lubanud anda oskusteabe alast ja rahalist abi Elva puhkepiirkonna ettevõtjad: Agera OÜ, Civilistra OÜ, ECU tallid OÜ, Elva Jahilaskeklubi MTÜ, Elva Jooksusari MTÜ, Eesti Juustusõprade klubi MTÜ, Eesti Maaülikooli Võrtsjärve Õppekeskus, Fenright OÜ, Guitop OÜ, Hellenurme Veskimuuseum MTÜ. Kimar Transport OÜ, Käpp ja Pojad OÜ, Ledin OÜ. Lembevere Küla Külaselts MTÜ, Luke Mõis SA, Paluveki Loomepark MTÜ, Remare OÜ, Rohelohe OÜ, Tartumaa Tervisespordikeskus SA, Vapramäe Allika OÜ, Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA, Võrtsjärve SA, Waide OÜ, Werrew OÜ, Ökoteh OÜ. Kokku on rahalisi vahendeid lubatud ca 4 tuhat eurot aastas.

Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse assotsieerunud liikmeks saamise soovi ja rahastamisnõusolekut on mitteametlikult väljendanud Rannu Vallavalitsus.

Samm 3. Sõlmitakse Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse ühise arendustegevuse kokkulepe (vt lisa 4). Selle dokumendi rakendamise tarvis töötatakse välja ühistegevuse regulatsioonid ja ühendatakse allakirjutanutel ressursid piirkonnas turismi- ja puhkealase arendustegevuse läbiviimiseks.

Samm 4. Moodustatakse Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse ühise arendustegevuse kokkuleppe elluviimiseks puhkepiirkonna partnerite nõukoda. Nõukoja kokkukäimise sagedus on vähemalt üks kord kuus. Nõukoda juhib nõukoja juht. Nõukoja juht valitakse ettevõtjate seast.

Strateegias seatud ülesannete elluviimiseks kaasatakse asjaliste omavahendeid ja taotletakse projektide kaasfinantseerimist erinevatest toetusprogrammidest. Projektide tarvis otsitakse rahalist abi riigi, erasektori, mittetulundussektori, välisriikide, rahvusvaheliste organisatsioonide poolt rahastatavatest toetuskeemidest ja programmidest.

8. Strategia elluviimise turundustegevus

Elva turismi- ja puhkepiirkonna arengu edu sõltub paljuski asjaolust, kuidas suudetakse piirkonda turundada, seda nii piirkonna elanikele kui väljapoole. Viimaste hulka kuuluvad ennekõike Eesti naaberriigid Läti, Soome, Venemaa, kuid ka kaugemad riigid (Saksamaa, Rootsi).

Järgnevalt esitame olulisemad turundustegevused:

- Visitelva.ee toimima. Koondada virtuaalse interneti keskkonda Elva puhkepiirkonna kõik sündmused, tooted/teenused, majutus- ja toitlustusasutused, reisikorraldajad, huvi- ja vaatamisväärsused transpordigraafikud jms asjakohane teave. Võimaldada teha broneeringuid interneti teel.
- Visitelva.ee internetilehe muutmine mitmekeelseks (vene, inglise, läti).
- Elva puhkepiirkonna Facebook muuta aktiivselt kasutatavaks.
- Elva puhkepiirkonda käsitleva Blogi kasutamise aktiivseks muutmine. Viia läbi Elva puhkepiirkonna elanikele blogimise ja sotsiaalmeedia koolitus.
- Analoogete puhkepiirkondade parima praktika tundmaõppimine – ühiskülastused, õppereisid, loengud, seminarid.
- Videoklippide ja looduse õppefilmide valmistamine.
- Liituda loodusturismi võrgustikesse.
- Elva puhkepiirkonna pildikogu koostamine ja selle muutmine avalikuks kasutamiseks.
- Koostöösidemetete laiendamine reisikorraldajatega.
- Teemasündmuste korraldamine: linnulaulu kuulamine, jalgrattamatkad, suusamatkad, kelgumatkad, paadimatkad, orienteerumisvõistlused jms.
- Talgute korraldamine: Elva jõe puhastamine, matkaradade korrastamine.
- Osalemine kodu- ja välismaal messidel (Tourest, Maames; Saksamaa, Venemaa, Läti, Soome turismi- ja loodusturismi messidel).
- Tippspordi, rahvaspordi ja kultuurisündmuste läbiviimine.
- Teemapargi arendamine - Vapumaa.
- Suurvõistluste ja tippkultuurisündmuste korraldamine.
- Meediaesindajatele tutvustavate ringsõitude korraldamine.
- Elva puhkepiirkonda iseloomustavate suveniiride disainimine ja nende tootmine.
- Transpordikorraldajatega koostöös sündmuste läbiviimine (Näiteks „Rongiga Elvasse!“).
- Elva puhkepiirkonna teenuste osutajate märgistuse väljatöötamine.
- Elva puhkepiirkonna brändi loomine.
- Elva puhkepiirkonna teenuste osutajate konkursside läbiviimine.
- Elva puhkepiirkonda tutvustavate trükiste koostamine.
- Ühistegevuse laiendamine piirkonna turismi- ja puhkemajanduse katusorganisatsioonidega (SA Lõuna-Eesti Turism, SA Tartumaa Turism).

8.1. Elva Puhkepiirkonna konkurentsianalüüs

Piirkondlik tasand

Antud juhul on analüüsitud Elva puhkepiirkonda kui sihtkohta, mille territoriaalselt moodustavad Elva linn ja ümbritsevad Nõo, Rõngu, Konguta, Palupera ja Rannu vallad. Valdavateks piirkonna turismiteenusteks on majutus, toitlustus, aktiivne puhkus, matkad matkaradadel. Lisaväärtust toovad aja- ja kultuuriloolise taustaga objektid ning mäluasutused. Piirkonna mitmekesine looduskeskkond on väärtuseks omaette, mida paljud külastajad ka kõrgelt hindavad. Tuues välja lähimaid konkurente Elva puhkepiirkonnale piirkonna tasandil, on esmaseks suurmaks konkurendiks sihtkohana Tartu linn. Olles Lõuna-Eesti ja Tartu maakonna keskuseks, on see äärmiselt atraktiivne külastajate seas. Asudes Tartust 15-30 kilomeetri kaugusel on ta kergesti kättesaadav kas lõpp-peatuseks või Tartu-Valga maanteel reisijatele vahepeatuseks. Elva turismi- ja puhkepiirkonnal märgatav eelis on matkaradade ja loodusturismi võimaluste kasutamises. Tartu linnast algav Jänese matkarada on ainus, mida saab võrreldava matkarajana maakonnas välja tuua. Samas kui Elva turismi- ja puhkepiirkonnas asuvad Vapramäe, Vellavere ja Vitipalu on kaetud väga mitmepalgeliste matkaradadega. Aktiivse puhkuse osas suudab Tartu samuti konkurentsi pakkuda. Alustades siserajatistest (Aura Veekeskus, Batuudikeskus jt) kuni Tähtvere Puhkepargi teenusteni välja. Samas on Elva turismi- ja puhkepiirkonnal tugev positsioon tervisespordi sihtkohana, pakkudes võimalusi jalgrattaga sõitmiseks, jooksmiseks, kepikõnniks, kanuumatkadeks ning talvel suusatamiseks ja uisutamiseks. Tartu Maratoni rada on paljudele tartlastele, kui kaugemalt tulijatele, meelis treeningpaigaks.

Seega on piirkonnale abiks Tartu linn kui tuntud ja eelistatud sihtkoht, mis samas on ka oma läheduse ja tootevalikuga konkurent. Teisalt on mitmeid külastajaid, kes eelistavad linnakeskkonnale maalähedasemat ja vaiksema elutempoga sihtkohta nagu seda on Elva puhkepiirkond. Ressursside kasutamisel ja terviklike turismitoodete loomisel suudaks Elva puhkepiirkond pakkuda täiendavaid konkurentsieeliseid ka Tartule ning seeläbi võimestada oma külastuspotentsiaali.

Teine, oma olemuselt sarnasem konkurent on Kirde-Tartumaal toimiv Sibulatee. Sibulatee on turismiteenuste pakkujate võrgustik, mis lookleb Peipsi ääres alates Emajõe paremkaldast Tartu lähistel kuni Kallasteni (Sibulatee, 2011). Sibulatee pakub sarnaselt Elva turismi- ja puhkepiirkonnale majutust, toitlustust, vaatamisväärsusi ning erinevaid tegevusi. Lisaks on välja toodud sündmused sõltuvalt hooajast ja lisaväärtust loovad reisipaketid. Ühendusse kuuluvad majutus- ja toitlustusasutused pakuvad lisateenustena peokorraldust, sauna, aktiivse puhkuse võimalusi (kalastamine, viburada, matkad jne). Kaasatud on ka muuseumid (Alatskivi lossi muuseum, Liivi muuseum jt) ning vanausuliste palvelad. Seega on toodete ja teenuste põhiselt tegemist võrdlemisi sarnase sihtkohaga nii nagu ka struktuurilt – koondades piirkonna turismiettevõtjaid. Eriliseks muudab piirkonna veel erinevate transpordivahendite kasutamine, millega piirkonnas saab liikuda või muidu lõbusõitu teha. Ettevõtted on ära suutnud kasutada piirkonna ressursse pakkumaks mitmekülgeid teenuseid. Kultuuriline eripära annab vajaliku olemuse piirkonna paremaks positsioneerimiseks sihtkohana. Kõike seda toetavad ka tõmbekeskused – Alatskivi loss, Peipsi järv ja Vanausuliste piirkond. Sibulatee on väga tugev

konkurent Elva turismi- ja puhkepiirkonnale, mis pakub väga erinevaid majutus- ja toitlustusvõimalusi, mitmekesiseid aktiivse puhkuse võimalusi ning koondab endas väga kirevat kultuurilugu.

Kolmandaks oluliseks konkurendiks Elva turismi- ja puhkepiirkonnale on sellest ca 25 km kaugusel asuv Otepää. Olles ennekõike talvepealinn ja talispordi meka, suudab sihtkoht pakkuda majutust, toitlustust ja meelelahutust (ka öist meelelahutust) oma küllastajatele. Suurt väärtust lisavad Pühajärvel asuv Spa hotell ning Bernhard Spa hotell. Pakkudes aastaringset sportimisvõimalust, on kõrghooajaks kujunenud talvine aeg, mil teised sihtkohad nii populaarsed ei ole. Märkimata ei saa jätta ka rahvusvahelisi spordivõistlusi, mis lisaks siseturistile toob piirkonda ka välituriste. Suvel avaneb võimalus matkata Otepää looduspargi radadel ning nautida kaunist maastikku, romantilisi ja käänulisi küladeid. Tehvandi ja Harimäe vaatetornidest avanevad kaunid vaated ümbruskonnale. Talvel on Otepää tõeline talispordlaste paradiis. Siin leidub radu nii murdmaasuusatajaile, mäesuusa- ja lumelauafännidele, mootorkelguga kihutajaile, *snowtuubitajaile*, kelgutajaile kui ka lumisel maastikul matkajaile (Otepää linn, Puhka Eestis 2011). Siiski on Otepää ja Elva vahel ka ühenduslüli – Tartu Maraton (nii sündmusena kui infrastruktuuriliselt), läbi mille lõikavad kasu mõlemad piirkonnad, kuna pakuvad osalejatele vajalikke teenuseid. Sporditeenuste osas ei suuda Elva piirkond senini konkurentsi pakkuda, kuid kindlasti suudab ta teha seda loodusturismi valdkonnas, omades kvaliteetseid matkaradasid, vesiharrastusi ning suviseid tegevusi. Otepää üheks kitsaskohaks võib pidada ka liigset keskendumist linnale ning selle vahetus läheduses asuvatele objektidele, mis jätab mitmed piirkonna ettevõtted vajaliku tähelepanuta ja muudab ka teenuse pakkumise keerulisemaks. Puudu on ka tõhusast piirkonna ettevõtjate vahelisest koostööst.

Eelnevast on näha, et Elva turismi- ja puhkepiirkonna vahetus läheduses on mitmed olulised konkurendid, kellega peab oma tegemistes arvestama ja koostööd tegema. Elva turismi- ja puhkepiirkonna arendajatel on oluline keskenduda oma piirkonna tugevustele (matkaradade infrastruktuur, lühikesed vahemaad, mitmekesine loodus, kultuurilooline taust) ja teenuse ning toodete arendusele, et meelitada piirkonda küllastajaid nii Eestist kui mujalt maailmast.

Regiooni tasand

Lõuna-Eestis võib üheks konkurendiks pidada Setomaad. Tegemist on samuti sihtkoha põhise piirkonnaga, mis koondab turismiettevõtjaid (juuni 2011 seisuga 32 ettevõtjat), kellest juhtivaks on MTÜ Setomaa Turism. Praegu on Setomaa administratiivselt jagatud kolmeks: üks osa jääb Võrumaale, teine Põlvamaale, kolmas osa aga Petseri rajooni Venemaa territooriumil. Eestimaal hõlmab Setomaa neli valda: Meremäe, Värska, Mikitamäe ja Misso. Setomaa vallad on moodustanud ainulaadse maakonna piire ületava omavalitsuste ühenduse – Setomaa Valdade Liidu. (Setomaa ja Setodest, 2011) Setomaa üheks oluliseks eeliseks on piirkonna ühtsus, mis põhineb kultuuriloolisele ühtsusele. Eristumaks nii Lõuna-Eesti kui riiklikul tasandil on neil võimalik ennast positsioneerida ja tähelepanu kōita. Piirkonnas leidub mitmeid eeliseid, mida mujal Eestis ei leia (vanausuliste palvemajad, seto käsitöö, iseloomulikud sündmused). Majutusasutuste võrgustik on samuti tihe, leidub mitmeid puhkemajasid, turismitalusid ja külalistemaju. Suuremateks komplaksideks on Värska sanatoorium ja Värska Veeparadiis. Lisateenust pakuvad mitmed puhkemajad:

saun, peopidamise ja seminari läbiviimise kohad. Aktiivse puhkuse osas pakutakse matkasid (valdavalt RMK matkaradadel) ja tervisespordivõimalusi, mis on analoogsed Elva turismi- ja puhkepiirkonnas pakutavaga. Valdav fookus on suunatud kultuurile – rõhutatakse oma seto eripära läbi käsitöö, leelo, rajatiste, sündmuste. Tuntud on nii Seto Talorahvamuuseum, erinevad tsässonid kui ka Seto Kuningriik. Üha populaarsemaks on saamas paasapäeva tähistamine. Erinevalt Elva turismi- ja puhkepiirkonnast ei paista piirkond silma tugeva loodusturismi ega ka harrastusspordi sihtkohana, kesine on ka kvaliteetse toitlustuse pakkumine.

Riiklik tasand

Riiklikul tasandil on üks arvestatavamaid konkurente Pärnumaal ja Viljandimaal asuv Soomaa Rahvuspargi territoorium, mis on avatud kõigile ja pakub erinevaid võimalusi puhkuseks ja matkadeks. On olemas nii avalikud kui ka igameheõigusel toimivad külastusobjektid – loodusrajad ja laagripidsid, kuid on ka hulk eraettevõtjate poolt pakutavaid teenuseid. Soomaal on mitmeid ettevõtteid, kes on soovinud teha koostööd Soomaa Rahvuspargi ja PAN Parks võrgustikuga. See tähendab, et ettevõtjad soovivad pakkuda oma teenuseid vastutustundlikult ja hoolivad loodusest, kus nad tegutsevad.

Soomaal on sõlmitud koostööleping Soomaa Rahvuspargi ja PAN Parks võrgustikuga, kuhu kuuluvad 7 ettevõtet, kes pakuvad peaaegu eranditult erinevaid terviklikke tooteid seelses piirkonnas. See tähendab seda, et ühest kohast on võimalik saada majutust, toitlustust kui ka teisi teenuseid, et muuta oma puhkus eriliseks. Võimalik on tellida erinevaid matku aastaringset (rabamatkad, seenematkad, kanuumatkad jne). Ettevõtte, kes ise ühte või teist teenust ei paku (näiteks ratsutamine) vahendab seda koostööpartneritelt ning pakub seda siiski kui enda poolt pakutavat teenust. See muudab tervikpildi piirkonnast ühtseks. Piirkonnas on ka teisi teenuspakkujaid, kes koostöövõrgustikuga liitunud ei ole, kuid teenuseid pakuvad. Toitlustuse osas tuleb valdavalt ette tellida, mis muudab need kliendile keerulisemaks kätte saada. Soomaa tervikuna on väga atraktiivne piirkond, mille keskkond muudab selle huvitavaks ning soosib turistide aastaringset huvi. Kohalikud ettevõtjad on suutnud piirkonna eelised enda huvides hästi ära kasutada ja koostööd tehes tekitada terviklikult turundatud külastuse sihtkoha.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Elva puhkepiirkonnal on erinevatel tasanditel mitu tugevat konkurenti, kellega peab arvestama. Siiski on võimalik ennast mõistetavamalt positsioneerides ja oma ressursse targalt kasutades saavutada teatavad eelised nimetatute ees. Nimetatud konkurenti tuleb käsitleda ka kui potentsiaalse kootööpartnereid. Vaja on arendada oma tugevusi, pakkuda külastajale terviklikku elamust nagu teeb seda Soomaa. Kasutada ära olemasolevaid rajatiseid, pakkuda lisateenuseid külastuse madalhooajal, näiteks nagu Tartu Maratoni rada ja suusavõistlus ise. Rõhutada piirkonna kultuuriloolist pärandit ja eksponeerida seda nutikal moel (näiteks suvituslinn või kuurortlinn Elva, haritlaste loome- ja elupaik) nagu tehakse seda Setomaal. Elva turismi- ja puhkepiirkonna tarvis on luua tugev kaubamärk.

8.2. Elva puhkepiirkonna turismituru segmentimine

Tabel 3. Elva puhkepiirkonna turismituru segmentimise meetodid ja indikaatorid

Segmentimise meetod	Indikaatorid
Reisi eesmärgi järgi (ringreis, puhkereis, ärireis jne)	• Puhkereisijad • Ärireisijad • Professionaalsed sportlased
Levikanalite järgi (otsemüük, müük edasimüüjatele, online müük jne)	• Otsemüük • Interneti-müük
Sotsiaalmajanduslik-ja demograafiline segmentimine	• 15-34.a – 21% • 35-54.a – 19% • 55-74.a – 17% • Ettevõtja, talunik või vabakutseline – 26% • Palgatööline – 22% • Kodune või töotu – 15% • Õpilane või üliõpilane – 14% • Pensionär – 12%
Toote järgi segmentimine	• Isiklik transport • Ühiskondlik transport • Matkamine • Aktiivne puhkus • Aja-ja kultuuriloo huviline • Tervisesport • Vesiharrastus • Professionaalne sport • Konverentside, koosolekute pidamine
Psühhograafiline segmentimine	• Vaba aja veetmine looduses • Tervise parendamine ja treenimine • Populaarsed rajatised ja tooted/teenused • Hea kogemus, hea kättesaadavus, huvi looduse ja spordi vastu • Statistikaameti alusel eestlased: ○ Tööreise 113,4 tuhat ○ Puhkusereisid 725, 8 tuhat ○ Tuttava või sugulase külastamine 1073,2 tuhat
Geograafiline segmentimine	• Tartumaa elanikud – 60% • Valgamaa elanikud – 23% • Viljandimaa elanikud – 28% • Harjumaa elanikud – 21%
Kasutussageduse järgi segmentimine	• Teataval määral korduvkülastajad • Läbisõitjad • Üksikkülastajad

Segmenteerimaks Elva turismi- ja puhkepiirkonna turge toetatakse 2006. aastal Konsultatsiooni- ja koolituskeskus Geomedia uuringule, kus selgus, et viimase kolme aasta jooksul (2003-2006) on Elva turismi- ja puhkepiirkonda külastanud

198 000 inimest ehk ligi 19% Eesti 15-75-aastastest elanikest. Kõige rohkem on piirkond tuntud ettevõtjate seas, kõige vähem pensionäride hulgas. Mõnevõrra suurem on külastajate arv nooremates vanuserühmades. Puhkepiirkonna külastamist iseloomustavad regionaalsed erinevused. Mõistagi on piirkonna külastanud kõige enam Tartumaa elanikud – umbes 67 000 inimest ehk 60% maakonna elanikest. Samas on piirkonnas viimase kolme aasta jooksul viibinute osakaal pooltes Eesti maakondadest vähemalt 15% ning teistest maakondadest pärit külastajate summaarne arv ületab Tartumaal elavate külastajate arvu ligi kahekordselt (Sepp, Noorkõiv 2006).

Võttes arvesse siseturu geograafilist potentsiaali võib öelda, et Elva puhkepiirkonna sihtturgudeks on Tartumaa, Valgamaa ja Viljandimaa elanikud, kelle vanus jääb 15-34 eluaasta vahele. Teiseks oluliseks segmendiks on Põlvamaa, Harjumaa, Raplamaa ja Saaremaa inimesed, kelle vanuserühm on 35-54 eluaastat.

Keskmiseks piirkonna siseturu kliendiks on 20-45 aastane kodanik, kes eelistab suvisel ajal vähemalt korra reisida Eestis ning selle raames külastada oma tuttavaid või sugulasi. Seejuures nautida lisaväärtusena loodust, kultuurisündmusi ning kultuuri- ja ajaloo-objekte. See langeb kokku ka demograafilistel alustel Elva puhkepiirkonna potentsiaalse sihtturuga siseriiklikul tasandil.

Analüüsimeks pakutavaid Elva puhkepiirkonna tooteid ja külastajate psühhograafilisi eelistusi leiame järgmist:

- Majutust
- Toitlustust
- Aktiivset puhkust
 - Matkamine (jalgsi, kanuuga, jalgrattaga jms)
 - Viburada
 - Jahi- ja sportlaskmine
 - Suusatamine
 - Vesiharrastusi
- Loodusõppeprogrammide ja -ürituste läbiviimist
- Tervisesporditeenuseid
- Peokorraldamist
- Seminari pidamise võimalust
- Kultuuripuhkust
 - Sündmused
 - Kultuuriloolised rajad
 - Muuseumid
- Vaatamisväärsused (ajaloolised objektid)

Kesksel kohal on loodusturism ja sellega seotud tooted – teenused, aktiivne puhkus ning kultuuriturism. Loodusturismi tooteid ja teenuseid pakub valdavalt Elva Puhkepiirkonnas Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA (VVVSA) ning RahvaMatkad, kellest viimane korraldab matku ka väljaspool piirkonda. Hallates ulatuslikku matkaradade võrgustikku ja pakkudes mitmekülgseid matku on Elva puhkepiirkond saavutamas olulist tuntust matkasihtkohana. Kolme erineva piirkonna matkaradadel on võimalik viibida mõnest tunnist kuni mitme päevani. Tuginedes Elva turismiinfo statistikale võib öelda, et kõige rohkem küsitakse

inforatsiooni Vitipalu matkaradade kohta. Lisaks matkaradadele on atraktiivne ka Elva jõe veetee. Käänuline jõgi on paras väljakutse ning külastajal on võimalik valida, milliseid lõike jõel ta soovib läbida. VVUSA pakub veel mitmesuguseid pakette ja retkejuhtide teenust, mis omakorda tõstab teenuse tarbimise terviklikkust ja kvaliteeti.

Suur osa Elva turismi- ja puhkepiirkonna toodetest on suunatud loodusturismi huvilistele. Keskkel kohal on matkamine jalgsi. Peale looduse nautlemise on võimalik ennast ka harida või kasutada teenuseid kombineerituna. Külustuspakette on nii üksikisikutele, seltskondadele kui ärituristidele.

Teisel olulisel kohal on aktiivne puhkus, mis teatud määral kattub ka loodusturismiga, kuid on oluline eristada. Laialdast aktiivse puhkuse teenust pakub Tartumaa Tervisespordikeskus, kus on võimalik harrastada erinevaid tervise- ja ka profispordi teenuseid. Näiteks lasketiir (jahi- ja sportlaskmine). Siinkohal on oluline täpsustada, et jahilaskmist organiseerib Elva Jahilasketiir. Võimalik on vibu lasta ning proovida kätt laserlaskmises. Talvel on populaarne suusatamine, kus Tartu Maratoni raja finišipaik meelitab treenima nii professionaalset sportlasi, kui ka harrastajaid. Seega on oluliseks sihtturuks kõik need, eks soovivad tegeleda sportimisega kui ka need, kes soovivad lihtsalt aktiivselt oma aega liikumisharrastusi sooritades veeta, olenemata nende vanusest.

Piirkonna aja- ja kultuurilugu loob eelised kultuuriturismi propageerimiseks. Piirkonnas on mitmeid rajatisi, mis oma ajaloolise taustaga on märkimisväärsed magnetid, näiteks Hellenurme Vesiveski, Luke mõisapark, prof. Affanasjevi villa jne. Vesiveskis on võimalik tutvuda ruumidega kui töö protsessiga ning Luke mõisaparki külastatakse sealsete tiikide kui ka korrastatud kärnerimaja pärast. Ajaloolise suvituslinna taust toob mitmeid nostalgilisi külastajaid siia ikka ja jälle tagasi. Üha rohkem äratavad huvi ka Tartu Ülikooli professorid, kultuuritegelased ja haritlased, kes Elvas elanud ja tegutsenud. Pakkudes ekskursionsiooni professionaalsete giidide juhtimisel, objektide külastusi ning sündmusi on see ideaalne sihtkoht neile, kes peavad lugu aja- ja kultuuriloolisest taustast. Ennekõike äratav see huvi väliskülastajates ja neis, kes siin piirkonnas mõned kümned aastad tagasi suvitanud.

Kasvavaks turuks võib pidada ärituriste, kellel on suunatud seminaride pidamise võimalused või siis peo pidamise võimalused. Elva puhkepiirkonnas suudab sellist kvaliteetset teenust pakkuda Waide hotell. Selles suunas liigub ka Tartumaa Tervisespordikeskus ning Verevi hotell. Elva linnas ja ümbruskonnas on kolm suuremat majutusasutust (Waide hotell, Verevi hotell ning Tartumaa Tervisespordikeskus), kuid piirkonnas on veel teisigi, kes peajasjalikult tegutsevad puhkemajadena. Suutmaks meelitada ärituristi, oleks vajalik hea ligipääs rajatistele, professionaalne teenindus ning kvaliteetne meelelahutus. See on ka üheks võimalikuks viisiks, kuidas leevendada sesoonsust ja saada hakkama madalhooajal.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Elva puhkepiirkonna tootepõhisteks sihturgudeks on loodusturistid, kes eelistavad matkata radadel ja hindavad loodusressursse. Nendeks võivad olla perekonnad, seltskonnad, seljakotireisijad, lootusvaatlejad, üksikud huvilised, koolid jt. Teisel olulisel kohal on aktiivse puhkuse nautlejad (kaasa arvatud tervisesportlased), kelle jaoks on oluline saada elamust

tegevustest, olgu need siis sise-või välistingimustes. Sii gruppi kuuluvad tervisesportlased, tippsportlased, pered, seltskonnad. Kolmandal kohal on kultuurihuvilised, kes peavad oluliseks saada teadmisi ajaloolisest taustast ning nautida kultuurielamusi, mida pakuvad nii atraktsioonid kui ka sündmuste korraldajad. Sellesse gruppi kuuluvad eakad, spetsiifilised huvigrupid, koolilapsed, perekonnad. Kasvavaks trendiks võib pidada ärituriste, kelle jaoks on oluline kvaliteetne majutus, toitlustus, kaasaegne seminari pidamise võimalus kombineerituna tagasihoidliku meelelahutusega. Ennekõike moodustavad selle grupi ettevõtjad ja muud korporatiivkliendid.

Võttes aluseks puhkepiirkonna partnerite informatsiooni potentsiaalsetes välisturgudes kui ka riiklike turueelistusi, saame segmenteerida järgmisi riike:

- Soome,
- Läti,
- Venemaa,
- Saksamaa.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tuleviku väljavaadetes on oluline nende potentsiaalsete turgude eelistuste arvestamine ja oma toodete suunamine nende riikide klientidele. Sihtturge soosivad nende asukoht Eesti suhtes (kui ka Elva suhtes), transpordiühendus (raudtee, maanteed jne) ning tegevused (loodusturism Saksa turule, puhkereisid Vene turule jne).

8.3. Turunduskanalid

Alljärgnevalt toome olulisemad turunduskanalid Elva turismi- ja puhkepiirkonna turundamisel:

1. Kõigile sihtgruppidele suunatuna on tähtsuselt esmane internetiturundus ning vajadus on selle laiendamiseks. Esmatähtis on Elva turismi- ja puhkepiirkonna kodulehe parendamine <http://www.visitelva.ee/>, sh ka sotsiaalne meedia (blogid, facebook jms). Oluline on piirkonna kodulehe tõlkimine vähemalt inglise ja vene keelde.

Sihtgrupiti internetiturunduse müügikanalid on erinevad (erinevad portaalid sihtgruppidele), kuid oma olemuslikult on võimalik kogu internetiturundust ühendada. Sii alla kuuluvad ka internetipõhised otsepostitused listidesse ja sihtgruppidele.

2. Turundamine Elva turismi- ja puhkepiirkonnas toimuvate ürituste kaudu. Ürituste turundamiste kaudu on võimalik jõuda sihtgruppideni. Olulise tegevusena ürituste turundamisel on arvestatud minimessi telgi ostmise ja kujundamisega. Ürituste kaudu turundamisel on oluliseks sammuks partneritevahelise ühise sündmuste kalendri koostamine iga aasta esimeseks jaanuariks.

3. Otsepostitus posti teel. Kuna uuringute järgi loetakse postkasti laekuvad infolehed ja flaietid läbi 90% ulatuses, siis on plaanitud ürituste ja müügitoetuskampaaniate läbiviimisel kasutada otsepostitust. N: flaiet külasta Elva piirkonna matkahooaja avaüritust.

4. Turustuskanalina on väga olulised inimesed (iga külastaja on oluline ja oluline on iga külastaja teenindamine) ning ühisturundamine (kõikide partneritega ühised trükised ja messidel käimine). Et tähtsustada inimesi ja teenindamist piirkonnas, korraldatakse vähemalt kord aastas partneritevahelisi tutvustavaid õppereise. Iga puhkepiirkonna partneri enam käidavasse kohta paigaldatakse Elva turismi- ja puhkepiirkonna tunnuslogo ja partnervõrgustikku kuulumise tähis. Ühisturundamisel on väga oluline nn partneritevaheline ühisturundamise „ahhaa efekt“ – iga partner viitab oma kodulehel teistele partneritele ning iga partner annab oma kodulehel teada puhkepiirkonnas toimuvatest üritustest ja pakutavatest teenustest ja ühistest tootepakettidest. Igal puhkepiirkonna partneri arvel ja tšekidel puhkepiirkonda tutvustav tekst! (N: Ettevõtte on Elva puhkepiirkonna partner vms). Enam tähelepanu pööratakse kodumaistele messidele, välismessidel osalemiseks on plaanitud teha senisest suuremat koostööd SA Tartumaa Turism ja SA Lõuna-Eesti turism.

5. Puhkepiirkonna turundamisel on kavandatud müügitoetuskampaniate läbiviimisi. Siia alla on arvestatud külastusmängud (näit. matkamäng Elva puhkepiirkonnas) ning erinevad kampaniad (näit. Cherry keskkonnas).

Müügikanalite valimisel arvestatakse, et tarbija tegutseb digitaalajastu interaktiivses kommunikatsiooniväljas. Puhkepiirkonna kodulehe baasil on plaanitud välja arendada internetipõhine broneerimissüsteem (N: majutuskohtade kinnipanemine).

Müügikanalitena meenete müügil kasutatakse matkakeskuse infopunkti, Luke kärnerimaja infopunkti, Vapramäe Loodusmaja infopunkti ja internetipoode. Müügikanalitena toodete ja teenuste müügil kasutatakse eelpool loetletud turunduskanaleid.

8.4. Turundusplaan

Järgnevalt esitatakse Elva puhkepiirkonna turundusplaan aastate lõikes. Tegevused on esitatud tähtsuse järjekorras. Lisarahade mittedaamisel alustatakse turundusplaani elluviimist nimekirjas eespool olevatest tegevustest.

Turundusplaan oktoober 2011 kuni detsember 2012 (Tabel 4).

Tabel 4. Turundusplaan oktoober 2011 - detsember 2012

Tegevus	Sihtgrupp	Maksumus eurot	Rahastaja
Elva puhkepiirkonna kodulehe uuendamine, sh <i>bannerid</i> ja lingid teiste partnerite lehtedele, videoturundus	Kõik	2000	Oma eelarve/ projektid
Elva puhkepiirkonna kodulehe tõlkimine inglise keelde	Kõik	800	Oma eelarve/ Projektid
Elva puhkepiirkonna kodulehe töös hoidmine	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Elva puhkepiirkonna	Kõik	0	Matkakeskuse

kodulehe ja partnerite kodulehtede omavahelised linkimised (nimekiri, kellele saata)			töötaja, partnerid
Elva puhkepiirkonna brandi väljatöötamine	Kõik	500	Oma eelarve/ projektid
Uue kontseptsiooniga kõiki koostöölepinguga liitunud partnereid kajastav trükis	Eesti turist	2000	Oma eelarve/ projektid
Uue kontseptsiooniga kõiki koostöölepinguga liitunud partnereid kajastav trükis	väliturist	1000	Oma eelarve/ projektid
Messidest osavõtt (Tourest, Maamess jt.)	Eesti turist	1000	Oma eelarve
Elva puhkepiirkonna partnerite tunnus igale partnerile	Külastajad kohapeal	1000	Oma eelarve/ projektid
Elva puhkepiirkonna sündmuste kalender , koostamine 2012	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Sündmuste kalendri 2012 trükk	Kõik eesti sihtgrupid	800	Oma eelarve/ projektid
Integreerimine reisipakettidesse	Reisifirmad	200	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Sotsiaalmeedia kanalite uuendamine (facebook, blogi)	Kõik	500	Oma eelarve/ projektid
Sotsiaalmeedia kanalite töös hoidmine (facebook, blogi jms),	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Minimessi telk (easy-up telk 3x3 m kokkukäiv laud, toolid ja kokkupandav reklaam, telgi reklaami kujundus ja trükk)	Kõik	2000	Oma eelarve/ projektid
Igaaastane puhkepiirkonna õppereis puhkepiirkonna partneritele	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	500	Oma eelarve/ projektid
Igaaastased puhkepiirkonna partnerite toodete ja teenuste testimised	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	0	Partnerid
Klienditeenindaja koolitus puhkepiirkonna teenindajatele	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	800	Oma eelarve/ projektid
Sotsiaalmeedia koolitus puhkepiirkonna partneritele, 1 päev	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	500	Oma eelarve/ projektid
Igaaastased koolitused piirkonna retkejuhtidele	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	3000	VVV SA eelarve/ projektid
Internetipõhine otsepostitus sihtgruppidele	Erinevad sihtgrupid	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Puhkepiirkonna meenete konkurss koostöös piirkonna külaseltsidega	Kõik	600	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna oma	Kõik	1500	Oma eelarve/

retseptide konkurss koos lõpuüritusega			projektid
Otsepostitus sihtgruppidele Eesti Posti kaudu (flaierid)	Seltskonnad, pered, eesti turist	1000	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna reklaam raadios, ajalehes, välireklaamid – aasta reklaamikampaania	Eesti turist	3000	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna nimiürituse reklaam raadios, ajalehes, välireklaamid, otsepostitus	Seltskonnad, pered, eesti turist	3000	Oma eelarve/ projektid

Turundusplaan jaanuar 2013 kuni detsember 2013 (Tabel 5).

Tabel 5. Turundusplaan jaanuar 2013 - detsember 2013

Tegevus	Sihtgrupp	Maksumus eurot	Rahastaja
Elva puhkepiirkonna kodulehe tõlkimine vene keelde	Kõik	800	Oma eelarve/ projektid
Elva puhkepiirkonna kodulehe töös hoidmine	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Elva puhkepiirkonna kodulehe ja partnerite kodulehtede omavahelised linkimised	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Uue kontseptsiooniga kõiki koostöölepinguga liitunud partnereid kajastav trükis/kordustrükk	Eesti turist	1000	Oma eelarve/ projektid
Uue kontseptsiooniga kõiki koostöölepinguga liitunud partnereid kajastav trükis/kordustrükk	Välisturist	500	Oma eelarve/ projektid
Messidest osavõtt (Tourest, Maamess)	eesti turist	1000	Oma eelarve
Messidest osavõtt (vene, läti, soome)	Vene, läti, soome turist	2000	Oma eelarve/ projektid
Elva puhkepiirkonna sündmuste kalender, koostamine 2012	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Sündmuste kalendri 2012 trükk	Kõik eesti sihtgrupid	800	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna stendid	Eesti ja välisturist	2000	Oma eelarve/ projektid
Integreerimine reisipakettidesse	Reisifirmad	200	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Sotsiaalmeedia kanalite töös hoidmine (facebook, blogi jms)	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Igaaastane puhkepiirkonna õppereis puhkepiirkonna partneritele	Koostööleppesega liitunud partnerid, retkejuhid	500	Oma eelarve/ projektid
Igaaastased puhkepiirkonna partnerite toodete ja teenuste testimised	Koostööleppesega liitunud partnerid, retkejuhid	0	Partnerid

Klienditeenindaja koolitus puhkepiirkonna teenindajatele, 1 päev	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	800	Oma eelarve/ projektid
Igaaastased koolitused piirkonna retkejuhtidele	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	3000	VVV SA eelarve/ projektid
Internetipõhine otsepostitus sihtgruppidele	Erinevad sihtgrupid	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Puhkepiirkonna meenete valmistamine/tellimine	Kõik	1200	Oma eelarve/ projektid
Otsepostitus sihtgruppidele Eesti Posti kaudu (flaierid)	Seltskonnad, pered, eesti turist	1000	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna reklaam raadios, ajalehes, välireklaamid – aasta reklaamikampaania	Eesti turist	3000	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna nimiürituse reklaam raadios, ajalehes, välireklaamid, otsepostitus	Seltskonnad, pered, eesti turist	3000	Oma eelarve/ projektid

Turundusplaan jaanuar 2014 kuni detsember 2014 (Tabel 6).

Tabel 6. Turundusplaan jaanuar 2014 - detsember 2014

Tegevus	Sihtgrupp	Maksumus eurot	Rahastaja
Elva puhkepiirkonna kodulehe tõlkimine läti keelde	Kõik	800	Oma eelarve/ projektid
Elva puhkepiirkonna kodulehe töös hoidmine	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Elva puhkepiirkonna kodulehe ja partnerite kodulehtede omavahelised linkimised	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Uue kontseptsiooniga kõiki koostöölepinguga liitunud partnereid kajastav trükis/kordustrükk	Eesti turist	1000	Oma eelarve/ projektid
Uue kontseptsiooniga kõiki koostöölepinguga liitunud partnereid kajastav trükis/kordustrükk	Välisturist	500	Oma eelarve/ projektid
Messidest osavõtt (Tourest, Maamess)	Eesti turist	1000	Oma eelarve
Messidest osavõtt (vene, läti, soome)	Vene, läti, soome turist	2000	Oma eelarve/ projektid
Elva puhkepiirkonna sündmuste kalender, koostamine 2012	Kõik	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Sündmuste kalendri 2012 trükk	Kõik eesti sihtgrupid	800	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna stendid	Eesti külastaja ja välisturist	2000	Oma eelarve/ projektid
Integreerimine reisipakettidesse	Reisifirmad	200	Matkakeskuse töötaja, partnerid

Elva puhkepiirkonna reisijuht	Eesti turist	4000	Oma eelarve/ projektid
Sotsiaalmeedia kanalite töös hoidmine (facebook, blogi jms)	Kõik sihtrühmad	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Turundustegevused Põhja-Lätti/otsepostitus flaier, ajaleht	Läti turist	5000	Oma eelarve/ projektid
Igaaastane puhkepiirkonna õppereis puhkepiirkonna partneritele	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	500	Oma eelarve/ projektid
Igaaastased puhkepiirkonna partnerite toodete ja teenuste testimised	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	0	Partnerid
Klienditeenindaja koolitus puhkepiirkonna teenindajatele, 1 päev	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	800	Oma eelarve/ projektid
Igaaastased koolitused piirkonna retkejuhtidele	Koostööleppega liitunud partnerid, retkejuhid	3000	VVV SA eelarve/ projektid
Internetipõhine otsepostitus sihtgruppidele	Erinevad sihtgrupid	0	Matkakeskuse töötaja, partnerid
Otsepostitus sihtgruppidele Eesti Posti kaudu (flaierid)	Seltskonnad, pered, eesti turist	1000	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna reklaam raadios, ajalehes, välireklaamid – aasta reklaamikampaania	Eesti turist	5000	Oma eelarve/ projektid
Puhkepiirkonna nimiürituse reklaam raadios, ajalehes, välireklaamid, otsepostitus	Seltskonnad, pered, eesti turist	3000	Oma eelarve/ projektid

Turunduskampaania läbiviimine

Üksikasjalik turunduskampaania Elva turismi- ja puhkepiirkonna ühisturundamiseks ehk ühiste turundustegevuste elluviimiseks on koostatud järgnevas 12 kuuks (jaanuar 2012 - detsember 2012).

Kaheks järgnevas aastaks on plaan koostatud üldisem, arvestusega, et eelmise hooaja lõpus vaadatakse uue aasta kampaania uuesti üle. Suuresti on mõjutanud turunduskampaania läbiviimist võimalike rahaliste vahendite olemasolu ja lisarahade hankimise võimalus.

Turundusplaani koostamisel on arvestatud strateegia valmimise protsessi raames toimunud kolme töökoosoleku (1. nov 2010, 7. detsember 2010 ja 4. aprill 2011) ajurünnakute tulemustega.

Kuna ajurünnakute käigus toodi esmase vajadusena välja internetiturunduse vajalikkus, siis on turunduskampaania planeerimisel sellest ka lähtunud.

Turunduskampaania läbiviimise planeerimisel lähtuti eelkõige olemasolevast rahalisest ressursist. Eelkõige lähtutakse rahalise arvestuse tegemisel koostöökokkuleppega ühinejate aastamaksust, millele lisanduvad projektidest hangitud lisavahendid turundustegevusteks. Suur osa internetiturunduse

käimalükkamisest on plaanitud 2012 aastasse. Samas lähtutakse nõudlusest ja turusituatsioonist iga-aastaselt ning lisarahade hankimisel prognoositust paremini saab turundussummasid suurendada.

2012. aastal turundusplaani eelarves on arvestatud turundusrahasid kokku 30200 eurot, millest projektidest saadav prognoositav lisaraha moodustab 9600 eurot.

Kuna turundusvaldkonnas kasutatavad ideed ja kanalid uuenevad üsna kiiresti ja päris täpselt ei ole neid võimalik rohkem kui aasta ette prognoosida, siis iga uue turunduskampaania läbiviimine vaadatakse üle igal aastal uuesti. Analüüsimisel on oluline analüüsida edukuse või ebaedu tegelikke põhjusi.

Sellisel on võimalik analüüsida eelmise aasta tulemusi ja teha vajadusel parandused uueks hooajaks.

9. Strateegia täitmise seire

Käesolev strateegia vaadatakse üle ja korrigeeritakse kord aastas. Ajakohastamist koordineerib puhkepiirkonna partnerite nõukoda ja sellesse protsessi kaasatakse kõik Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse alasele kokkuleppele allkirja andnud institutsioonid.

Kasutatud materjalid

1. Elva puhkepiirkond ja selle külastatavus. Sihtasutus Vapramäe-Vellavere-Vitipalu. Nõo, 2006
2. Elva puhkepiirkonna külastatavusuuring. Geomedia, 2006
3. Lõuna-Eesti turismi arengukava aastani 2020. SA Lõuna-Eesti Turism, 2009
4. SA Lõuna-Eesti Turism institutsionaalse koostöömudeli väljatöötamine. Tartu 2007
5. Sihtasutuse Vapramäe-Vellavere-Vitipalu strateegia 2020. Nõo, 2009
6. Väärt elu haritud maal. Tartu maakonna arengustrateegia 2014. aastani
7. www.visitestonia.ee
8. www.eas.ee

Lisad

Lisa 1. Elva puhkepiirkonna strateegia koostamises osalenud

1	Aasma, Merili	Elva Matkakeskus
2	Brett, Aigar	Luke Farmimeierei
3	Elstrok, Tuuli	Lõuna-Eesti turism
4	Ess, Madis	VVV SA retkejuht
5	Ird, Vambola	VVV SA

6	Juske, Mae	MTÜ Hellenurme Veskimuuseum
7	Järv, Merike	Elva LV
8	Järvela, Gea	VVV SA
9	Järveoja, Toomas	Elva LV
10	Kaliste, Margit	Elva Matkakeskus
11	Kaljuvee, Jaanika	Võrtsjärve SA
12	Kallejärv, Maret	Võrtsjärve SA
13	Keeman, Eiko	Rohelohe OÜ
14	Kivari, Kadri	Tartumaa Muuseum
15	Klein, Toomas	Rõngu VV
16	Koemets, Maano	Rannu VV
17	Kollist, Katrin	Waide motell
18	Kollist, Priit	Waide motell
19	Kontor, Karl	Tartumaa Tervisespordikeskus
20	Koppel, Fred	Elva linn
21	Korss, Terje	Palupera VV
22	Kukk, Tõnu	Palupera VV
23	Kuuskvere, Aivar	Rõngu vald
24	Kõiva, Andres	Elva Jahilaskeskubi
25	Laidre Reno	Elva LV
26	Leis, Ly	TKHK õpilane
27	Lõhmus, Kalev	Palupera vald
28	Matt, Olev	Õkoteh OÜ
29	Mandel, Jalmar	Tartu MV
30	Meesak, Märt	Konguta vald
31	Märtson, Mariliis	Keskkonnaamet
32	Nilender, Külli	Agera OÜ
33	Noorkõiv, Rivo	Geomedia OÜ
34	Ojamaa, Maarja	SA Tartumaa Turism
35	Paatsi, Annereet	VVV SA
36	Pehka, Marilin	Elva Hotell
37	Pertels, Triinu	VVV SA
38	Praamann, Priit	Rõngu VV
39	Randala, Priit	Vapramäe Allika OÜ
40	Raud, Karin	VVV SA retkejuht
41	Reinoja, Margus	Vellavere Puhkemaja
42	Ruusalepp, Mare	Tartu Observatoorium
43	Sangernebo, Rain	Nõo VV
44	Sild, Erlend	RahvaMatkad
45	Tamm, Ormes	Konguta vald
46	Teder, Anneli	Tartumaa Tervisespordikeskus
47	Toim, Lauri	Lua MK
48	Vahi, Jaak	Elva Jahilasketiir
49	Valge, Piret	Keskkonnaamet
50	Varik, Silvia	SA Tartumaa Turism
51	Veldi, Sirje	Elva Postipoiss
52	Viilma, Kaili	Keskkonnaamet
53	Värv, Priit	Konguta vald
54	Õun, Aivar	Konguta VV

Lisa 2. Puhkuse, turismi ja vaba aja valdkonnas tegutsevad organisatsioonid Elva turismi- ja puhkepiirkonnas

jrk nr	Omavalitsus	Organisatsioon	Tegevusvaldkond
1	Nõo vald	Palu puhkajate Looduskeskus MTÜ	seminarid, suvepäevad
2	Nõo vald	OÜ Ökoteh/Lehise puhkemaja	majutus
3	Nõo vald	Vapramäe Allika OÜ/Vapramäe Forel	toitlustus, seminarid
4	Nõo vald	Varimõisa puhkemajad	majutus
5	Nõo Vald	OÜ Luke Farmimeierei	juustu tootmine, ekskursioonid talus
6	Nõo vald	Eesti Juustusõprade klubi	seminarid
7	Nõo vald	Sildo Luke OÜ	toitlustus, catering
8	Nõo vald	SA Luke mõis	kohvik, ekskursioonid, seminarid, sünnipäevad, pulmad
9	Nõo vald	Vapramäe-Vellavere-Vitipalu SA	õppeprogrammid, matkad, ekskursioonid piirkonnas, sünnipäevad, tootepaketid
10	Nõo vald	Pärnaõie talu	kontserdid
11	Nõo vald	MTÜ Stellaarium	ekskursioonid, teadusõpe
12	Nõo vald	Nõo koduloomuseum	kohalik muuseum
13	Nõo vald	Ecu tallid OÜ	ratsutamine, ratsakool
14	Nõo vald	MTÜ Nõo ratsaklubi	seminarid, ratsalaagrid
15	Nõo vald	OÜ Rohelohe	teemapargi arendus
16	Nõo vald	Wana-Kolga Tsiklitall, vanamootorrattaklubi	laadad, üritused, vanad mootorrattad
17	Konguta vald	OÜ Remare/Vellavere puhkemaja	majutus, seminarid
18	Konguta vald	OÜ KÄPP JA POJAD/Vellavere kanuumatkad	kanuumatkad
19	Konguta vald	OÜ Sommertraum/Jaani järvetalu	majutus
20	Konguta vald	MTÜ Lembevere Küla Külaselts	üritused
21	Palupera vald	MTÜ Hellenurme Veskimuuseum	töötav vesiveski, ekskursioonid
22	Palupera vald	Leigo turism OÜ/Leigo talu	majutus
23	Palupera vald	MTÜ Leigo kontserdid	kontserdid
24	Palupera vald	Agera OÜ/Mesilinnu talu	majutus
25	Palupera vald	FIE Karli Pastak	transport
26	Palupera vald	MTÜ Paluveski Loomepark/Palu veski/	majutus, seminarid, üritused, laagrid
27	Palupera vald	Avatud Hellenurme Noortekeskus MTÜ	üritused
28	Palupera vald	Lande Grillikoda OÜ	toitlustamine vabaõhu üritustel,

			grillimine.
29	Palupera vald	MTÜ P-RÜHM	külaplats, giid
30	Palupera vald	MTÜ Tantsuklubi Mathilde	Tants, näidend, laul, kontserdid
31	Palupera vald	MTÜ Palupera Käsitöökoda	Iidsed käsitöövõtted (kasetohust mänguasjad, puukoorest laevuke, puulusika voolimine, kõlavöö punumine, pronksist ehted, LARBI mõõgad jms)
32	Palupera vald	Ponimaa OÜ	ratsutamine
33	Rõngu vald	SA Tartumaa Tervisespordikeskus	majutus, laskmine, vibu
34	Rõngu vald	Elva Jahilasketiir MTÜ	jahilaskmine
35	Rõngu vald	Waide motell	majutus, toitlustus, catering
36	Rõngu vald	Rõngu Ivalia OÜ/Savikoja kõrts	toitlustus
37	Rõngu vald	Ledin OÜ/Rõngu pagar	Toitlustus, pagaritooted
38	Rõngu vald	OÜ Kimar Transport	transport
39	Elva linn	OÜ WERREW/Verevi motell	majutus
40	Elva linn	MTÜ Elva Jooksusari	looduses liikumine aktiivne puhkus
41	Elva linn	MTÜ Elva Koolituskeskus	seminarid, koolitused
42	Elva linn	OÜ KARIMA ELVA/ kohvik-baar EGO	toitlustus
43	Elva linn	Elva Baar OÜ, Baar Püramiid	toitlustus
44	Elva linn	FENRIGHT OÜ, Vapper Mäger ja Kolmas Eesti	toitlustus
45	Elva linn	MTÜ Imeline käsitöö/ kohvik Ameli	toitlustus
46	Elva linn	Tartumaa muuseum	Tartumaa muuseum
47	Elva linn	OÜ Lusikas/Käbi kohvik	toitlustus
48	Kambja vald	RahvaMatkad (Civilistra OÜ)	matkamine, ratsutamine
49	Rannu vald	Võrtsjärve SA	Piirkondlik arendustegevus
50	Rannu vald	OÜ Vehendi motell	Majutus, toitlustus
51	Rannu vald	OÜ Jõesuu Puhkemaja	Majutus, toitlustus, erinevad veega seotud vaba aja võimalused
52	Rannu vald	Eesti Maaülikooli Võrtsjärve Õppekeskus	loodusharidus

Lisa 3. Väljavõtted turismi- ja puhkemajanduse uuringutest.

Saar ja Poll: 2009. aasta uuring siseturu eelistuse kohta.

Uuringus on välja toodud järgmist: 2009. aasta suvel käis vähemalt ühel vaba aja reisil 71% Eesti 15-74-aastastest elanikest, s.t 742 000 Eesti elanikku. Eestlastest käis suve jooksul reisimas 77% ja mitte-eestlastest 60%, mis näitab, et võrreldes 2008. aastaga on eestlaste reisimistase jäänud enam-vähem

samaks, mitte-eestlaste seas on aga reisijate osakaal vähenenud (2008. aastal oli see 67%). Kui veel eelmisel aastal olid kõige aktiivsemad reisijad 15-29-aastased noored, siis 2009.a. oli reisijate osatähtsus kõrgeim 20-39-aastaste seas. Käesoleval suvel tegi ühepäevaseid väljasõite kultuuri- või meelelahutusürituse külastamise eesmärgil 48% elanikest, s.t ligikaudu 503 000 elanikku. Eesti elanikest 18% on suvel teinud vähemalt ühe väljasõidu mõnele teatrietendusele või suvelavastusele, 24% mõnele kontserdile või muusikafestivalile ning 35% mõnele muule meelelahutusüritusele. 2009. aasta suvel käis Eestis tööga mitte-seotud mitmepäevasel reisil 64% Eesti 15-74-aastastest elanikest, s.t umbes 663 000 inimest. Reisil olles ööbiti kahel kolmandikul juhtudest (67% kõikidest ööbimisega reisidest, 63% öödest) sugulaste/tuttavate juures või nende suvilas. Tasulises majutuskohas veedeti kõikidest reisil oldud öödest 17%, telgis 12% ja oma suvilas või maakodus 8%. 2009.a. suvel olid Eestis reisisid populaarseimateks sihtkohtadeks Tallinn, Tartu, Saaremaa, Ida- Virumaa, Pärnu ja Võrumaa. Ülekaalukalt kõige levinumaks tegevuseks Eesti-sisestel reisidel oli sarnaselt varasematele aastatele sugulaste või tuttavate külastamine – sugulasi või tuttavaid külastati 62% ööbimisega reisidest. Tähtsuset järgmisteks tegevusteks olid rannas puhkamine (31%) ning perekondlikud ja muud isikliku eluga seotud üritused (23%). (Saar Poll, 2009: 3)

Consumetric 2008.aasta läbiviidud uuring loodusturismi osas:

Loodusturismi sektor on tugevalt orienteeritud siseturistile – siseturistide osakaal loodusturismi pakkujate külastajatest on 78%, välituristide osakaal 22%. Välituristide osakaal on kõrgeim 'looduse spetsialistide' seas (33%), madalaim 'hübriidide' seas (14%). Loodusturismi pakkujad hindasid domineerivaks väliskülastajate vanuserühmaks 30-49 aastaseid turiste. Siit võib järeldada, et vanemate loodusehuviliste välituristide potentsiaal on Eesti loodusturismi sektori poolt ilmselt ärakasutamata. Suhteliselt olulisemate väliskülastajate segmentidena nähakse sõpruskondi ja korporatiivklieente, ekskursioonigruppide ja individuaalturistide osakaal on madalam.

Parema ülevaate saamiseks on kasutatud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) vastavate turgude uuringuid Eesti kui reisisihtkohana. Kuna Elva Puhkepiirkonnas ei ole uuritud vastavate sihtturgude eelistusi kohapealsete toodete – teenuste osas ega ka tarbimisharjumusi, ei saa teha täpseid järeldusi hindamiseks ühe või teise turu olulisust. Seetõttu on piirdutud ennekõike vastavate turgude potentsiaalse eelistatusega ning kirjeldustega.

Soome. Soome elanikkond kulutas 2009.aastal välisreisidel kokku 3,14 miljardit eurot ehk 49 miljardit krooni (ei sisalda rahvusvahelist transporti sihtkohta). Reisikulutused on viimastel aastatel aasta-aastalt kasvanud: 2009.a. kasvasid need 2,7%, 2008.a. 5% ja 2007.a. 6,8% (eelneva aastaga võrreldes).

Soome 15-74 aastaste elanike välisreisid reisi eesmärgi ja kestuse järgi:

- Soome 5,35 miljonist elanikust on 4,04 miljonit 15-74 a. vanused. Järgnevalt on refereeritud selle vanusegrupi reisiuuringu tulemusi (allikas: Soome Statistikaamet).
- Soome 4,04 miljonit 15-74 aastast elanikku tegid 2009.aastal ligi 6,7 miljonit ühe- või mitmepäevast välisreisi, mis teeb keskmiselt 1,66

- välisreisi ühe reisimas käinu kohta. Välisreisidest 87% ehk 5,83 miljonit sisaldasid ööbimist (kas sihtkohas või laevas).
- 6,7 miljonist välisreisist 5,6 miljonit (84%) olid vaba aja reisid ehk puhkusereisid ja 1,1 miljonit (16%) tööga seotud reisid. 2009.a. vähenes tööreiside arv ja osatähtsus tunduvalt. Kui kõigi välisreiside arv kasvas 2009. aastal 1,9% ja puhkusereiside arv 8%, siis tööreisid välismaale vähenesid 21%.
 - Soome Statistikaameti liigitus reisi eesmärgi ja kestuse järgi näitab, et 6,7 miljonist välisreisist 54% moodustasid vaba aja reisid ööbimisega sihtriigis, 19% vaba aja kruisid ööbimisega laevas, 11% ühepäevased vaba aja reisid, 13% tööreisid ööbimisega sihtriigis, 1,8% ühepäevased tööreisid ja 1,4% tööga seotud kruisid, millel ööbiti laevas.
 - Kui jälgida välisreiside pikaajalist arengut, siis alates 2000. aastast on aasta-aastalt vähenenud vaba aja kruisid ööbimisega laevas (2000.a. moodustasid nad 37% välisreisidest, 2009.a. 19%), samal ajal on järjest kasvanud vaba aja reisid ööbimisega sihtriigis (2000.a. oli neid 37% välisreisidest ehk sama palju kui vaba aja kruise, 2009.a. 54%). Ka ühepäevaste vaba aja reiside arv on kasvanud, kuid mitte nii märkimisväärselt (2000.a. moodustasid nad 6% välisreisidest, 2009.a. 11%). Tööreisid ööbimisega sihtriigis perioodil 2000-2008 mõnevõrra kasvasid, kuid 2009.aastal vähenesid tunduvalt. Tööga seotud kruisid, millel ööbiti laevas, on kogu perioodi vältel olnud samuti langustrendis, nagu ka vaba aja kruisid. Ühepäevaste tööreiside arv on püsinud enamvähem stabiilsena.

Eesti statistikaameti tehtud uuringu põhjal:

- Reisi eesmärk: Statistikaameti väliskülastajate uuringu põhjal) on 70% Eestis ööbinud Soome turistidest puhkusereisijad, 11% tööreisijad, 8% tuttavate külastajad, 7% ravireisijad, 3% ostureisijad ja 1% muudel eesmärkidel reisinud. Ühepäevakülastajate seas on kõige rohkem puhkusereisijaid (55%), kellele järgnevad ostureisijad (32%). 7% ühepäevakülastajaist on tööreisijad ja 4% transiitreisijad (näiteks teel Lätti), samas ravireisijaid või tuttavate külastajaid pole ühepäevakülastajate seas peaaegu üldse.
- Eelmiste reiside arv Eestisse: Valdav osa nii Eestis ööbivatest Soome turistidest kui ka ühepäevakülastajatest on Eestis käinud palju kordi. Suurima grupi moodustavad need, kes on Eestis käinud üle 10 korra (turistidest 43%, ühepäevakülastajatest 51%). Samas on igal aastal lisandunud ka 3-4% neid, kes on Eestis esmakordselt.
- Sidemed Eestiga: 36% Soome turistidest on Eestis tuttavaid või sugulasi ja 7% on Eesti päritolu. Ühepäevakülastajate seas on Eestiga sidemeid omavaid inimesi märksa vähem: 20 protsendil on Eestis tuttavaid või sugulasi ja vaid 1% on Eesti päritolu.
- Vanusegrupid: Eestit külastavate soomlaste seas on ülekaalus keskealiste ja vanemate vanusegruppide esindajad: ligi 2/3 on üle 45-aastased. Suurima grupi moodustavadki 45-54 aastased, kellele järgnevad 55-64 aastased. Ühepäevakülastajate seas on ööbinutega võrreldes veidi rohkem nii üle 55-aastasi kui ka 15-24 aastasi.
- Reisiseltskond: Ööbimisega reisil käiakse eelkõige koos abikaasa või elukaaslasega (38% turistidest), aga ka sõprade ja tuttavatega (26%) või üksi (20%). Perega, kuhu kuuluvad ka alla 15-a. lapsed, reisib vaid 7%.

Ühepäevakülastajate seas on kõige rohkem neid, kes reisivad koos sõprade ja tuttavatega (37%), veidi vähem reisitakse koos abikaasa või elukaaslasega (33%). Nende kahe grupiga võrreldes tunduvalt vähem (16%) on üksi reisinuid. Koos alla 15-a. lastega reisis vaid 6%.

- Reiskorraldus: Soome turistidest pool kasutab Eestisse reisimisel reisifirmade teenuseid (neist suurem osa reisipaketti) ja pool korraldab oma reisi ise. Valdav osa ühepäevakülastajatest aga korraldas oma reisi Eestisse ise, vaid 21% kasutas reisipaketti ja 8% broneeris reisifirma kaudu üksikuid reisieenuseid.
- Infoallikad: Kuna valdav osa külastajatest on Eestis käinud korduvalt, on nende olulisimaks infoallikaks eelmised reised. Tähtsusetel teisel kohal on internet, kust sai infot 35% turistidest ja 28% ühepäevakülastajatest. Kolmandal kohal on reisi- või transpordifirma, kust sai infot ligi 1/5 mõlemast grupist. Mõningal määral saadakse infot ka tuttavatelt Soomes või Eestis ning meediast, samas nii turismimes, reklaamtrükised kui ka reisiraamatud on infoallikatena marginaalsed.
- Ööbimiskohad: 86% Soome turistidest kasutas Eestis ööbimiseks tasulist majutuskohat, 10% tasuta majutusvõimalust näiteks tuttavate juures ja 6% oma või tuttavate korterit või suvilat (summa ületab 100%, kuna mõni protsent turistidest ööbis mitmes erinevat tüüpi majutuskohas). Kuna tasuta majutuskohades ööbitakse tavaliselt kauem, siis ööbimistest veedeti oma või tuttavate korteris või suvilas 14% ja tasuta majutuses 18% ning majutusettevõtetes 68%.
- Eestis reisimiseks kasutatud transpordivahendid: 28% turistidest reisis mööda Eestit ringi. Transpordivahenditena kasutati selleks võrdselt nii liinitransporti kui ka ekskursioonibussi (mõlemat kasutas 10% kõigist turistidest). Veidi vähem kasutati oma või tuttavate autot (6%). Rendiauto (2%) ja jalgratta (0,2%) kasutajaid oli marginaalselt.
- Tegevused Eestis viibides: valdav osa Eestis ööbivatest Soome turistidest käib Eestis restoranides, kohvikutes või pubides (92%) ning poodides (86%). Ligi 2/3 tutvub omal käel vaatamisväärsustega, 25% käib looduses, 23% kasutab ilu- või raviteenuseid, 19% käib näitusel või muuseumis, 17% kultuuriüritustel ja 17% naudib ööelu. Ühepäevakülastajatel on esikohal kauplused (85%) ning teisel kohal restoranid, kohvikud ja pubid (73%). 39% neist tutvub omal käel ka vaatamisväärsustega, kuid muud küsitud tegevused on nende reisel juba üsna marginaalse tähtsusega. Samas tasub siin meenutada, et suur osa neist, kes teevad Eestis sisseoste, ei määratle oma reisi ise ostureisina, vaid puhkusereisina.
- Puhkusereisijaid motiveeris Eestit oma puhkusesihtkohaks valima eelkõige see, et Eesti on Soomele lähedal. Teisel kohal on Tallinna vanalinn, kolmandal soodsad hinnad ja neljandal tutvumine kultuuri ja ajaloo. Turistide ja ühepäevakülastajate poolt nimetatud tegurite pingerida on enamvähem sarnane. Ühepäevakülastajatele on vaid Eesti lähedus Soomele ja Tallinna vanalinn mõnevõrra veelgi suurema tähtsusega kui turistidele, samas on neile veidi vähem olulised kaunis loodus ja meelelahutusvõimalused.

(Eesti potentsiaal puhkusesihtkohana Soomes, 2010).

Läti. Läti Statistikaameti andmetel tegid Läti elanikud 2009.aastal 3,06 miljonit välisreisi, millest 51% ehk 1,57 miljonit olid mitmepäevased reised. Võrreldes

2008.aastaga vähenes välisreiside arv 13%, sealhulgas ööbimisega reiside arv 14%. 2009.a. reiside arv jäi veidi alla 2006.a. tasemele.

- Läti Statistikaameti andmetel kulutasid Läti elanikud 2009.aastal välisreisidele 408 miljonit latti (umbes 9 miljardit Eesti krooni), mis oli 30% vähem kui 2008.aastal (ületades veidi 2006.a. taset). Summa ei sisalda rahvusvahelise transpordi maksumust (teel sihtkohta ja tagasi). 2009.a. olid 23% välisreisidest puhkusereisid, 29% sugulaste või tuttavate külastused, 14% tööreisid ja 34% muud reisid (nende hulka kuuluvad ostureisid, õppimise ja sportimisega seotud reisid jm.). Puhkusereiside osatähtsus suurenes aasta-aastalt kuni 2008.aastani, kuid seoses majanduskriisiga vähenes nende osatähtsus taas ning kasvas sugulaste või tuttavate külastuste osatähtsus. 2004.a. oli puhkusereiside osatähtsus 20%, 2006.aastal 24%, 2007.aastal 27% ja 2008.aastal 28%.
- 54% Läti elanike välisreisidest ja 57% puhkusereisidest tegi 2009.a. 25-44 aastaste vanusegrupp (kogu rahvastikust moodustab see vanusegrupp vaid 28%). Suhteliselt aktiivsed välismaale reisijad (sh. puhkusereiside tegijad) on ka 15-24aastased. Vanemate vanusegruppide, eriti üle 65-aastaste seas väheneb reisimisaktiivsus märgatavalt. Neist üle 65-aastastest inimestest, kes välismaale reisis, sõitis 82% sugulaste või tuttavate juurde.
- Ööbimisega reisidest 38% olid 1-3 ööbimisega, 37% 4-7 ööbimisega ja 25% rohkem kui 7 ööbimisega.
- Ööbimisega reiside peamised sihtkohad on Saksamaa ja Venemaa (mõlemad umbes 14%) ning Leedu, Eesti ja Poola (kõik umbes 10%), millele järgnevad Suurbritannia, Rootsi, Soome, Prantsusmaa ja Itaalia.
- 2008.a. tehtud uuringu andmeil oli viimase aasta jooksul välismaal puhkusereisil käinud 25% Läti 18-74a. elanikest, 10% oli käinud korra viimase kahe või kolme aasta jooksul, 21% reisib välismaale harvem kui iga kolme aasta tagant ja 41% ei tee puhkusereise välismaale.
- Sama uuringu järgi nimetasid vastajad peamise põhjusena, miks nad ei tee puhkusereise välismaale, rahapuudust – seda nimetas 74% neist, kes polnud viimasel kolmel aastal välismaal puhkusereisil käinud. Teise, kuid juba märgatavalt vähem olulise põhjusena nimetati ajapuudust (27%). Perekondlikke põhjusi, mis ei võimalda kodust kauem eemal olla, nimetas 18%, ning terviseprobleeme samuti 18%. 9% ütles, et reisimine neid ei huvita.

Läti turu spetsiifilisemad omadused statistikaameti uuringu põhjal:

- Reisi eesmärk: Statistikaameti väliskülastajate uuringu põhjal moodustavad puhkusereisijad veidi üle poole Eestis ööbinud Läti turistidest, tööreisijad veerandi ning sugulaste või tuttavate külastajad umbes 15%.
- Eelmiste reiside arv Eestisse: valdav osa Läti turistidest on Eestit korduvalt külastanud. Eestis ööbinud Läti turistidest oli vaid 6% siin esmakordselt ja 8% käinud 1-2 korda. 30% olid Eestis käinud 3- 10 korda ning 51% üle kümne korra. 5% turistidest oli kunagi Eestis elanud.
- Sidemed Eestiga: 57 protsendil Läti turistidest on Eestis tuttavaid või sugulasi ja 7% on Eesti päritolu (vanemad või ise sündinud Eestis).

- Vanus: Nagu Läti elanike välisreiside puhul üldiselt, domineerivad ka Eestis ööbinud Läti turistide seas nooremad inimesed, eriti 25-44aastaste vanusegrupp: 15-24aastasi oli Läti turistide seas 11%, 25-34aastasi oli 37%, 35-44 aastasi oli 26% (kokku moodustasid 15-44aastased peaaegu kolmveerandi). 45-54aastased moodustasid Läti turistidest 17%, 55-64aastased 7% ja üle 65-aastased vaid 2%.
- Reisiseltskond: 23% reisis Eestisse üksi, 22% koos abikaasa või elukaaslasega ja 20% koos tuttavate või sugulastega. Vähem oli koos kolleegidega reisinuid (14%). Perega, kus on alla 15-a. lapsi, reisis 14%, koos täiskasvanud pereliikmetega 5%. Läti (ja ka Leedu) turistide seas on lääne- ja põhjajaeurooplastega võrreldes rohkem koos lastega reisinuid, mis tuleneb ühelt poolt sellest, et Eestis lastega peredele pakutavad võimalused on lääne- ja põhjajaeurooplastele vähem atraktiivsed, teiselt poolt sellest, et Eestisse reisivate lääne- ja põhjajaeurooplaste seas on rohkem vanemate vanusegruppide esindajaid.
- Reiskorraldus: 94% Läti turistidest korraldas oma reisi Eestisse ise, ilma reisifirmade vahendusega, 3% kasutas reisipaketti ja 3% broneeris reisifirma vahendusel mõne reisi teenuse. Umbes 90% Läti turistidest saabub Eestisse oma autoga, see võimaldab neil ka Lääne-Euroopa turistidega võrreldes rohkem Eestis ringi reisida.
- Infoallikad: Kuna suur osa külastajatest on Eestis käinud korduvalt, on olulisimaks infoallikaks eelmised reised (kust sai infot 46%). Peaaegu sama oluline on internet (45%). Olulised on ka tuttavad Eestis (32%) ja väljaspool Eestit (30%). 17% sai infot ajakirjandusest, 8% reisi- või transpordifirmast, 5% reklaambrošüüridest, 4% reisiraamatutest ja 2% turismimessilt.
- Ööbimiskohad: 70% Läti turistidest kasutas Eestis ööbimiseks tasulist majutuskohat, 30% tasuta majutusvõimalust näiteks tuttavate juures ja 8% oma või tuttavate korterit või suvilat (summa ületab 100%, kuna ligi kümnendik turistidest ööbis mitmes erinevat tüüpi majutuskohas).
- Viibimise kestus: Läti turistide reised Eestisse on üsna lühiajalised. Ligi pooled (47%) Eestis ööbinud Läti turistidest veetsid Eestis vaid ühe öö, 29% 2 ööd ja 11% 3 ööd. 11% veetis siin 4-7 ööd ja vaid paar protsenti viibis Eestis pikemalt.
- Tegevused Eestis viibides: 2/3 Eestis ööbivatest Läti turistidest käis Eestis restoranides, kohvikutes või pubides, sisseoste tegi 51% ja omal käel tutvus vaatamisväärsustega 49% turistidest. 46% käis looduses, 29% kultuuriüritustel, 27% näitusel või muuseumis, 17% tegeles mõne aktiivse harrastusega, 17% nautis ööelu ja 8% kasutas ilu- või raviteenuseid.
- Eestit oma puhkusesihtkohaks valima motiveeris lätlasi eelkõige kaunis loodus (eriti saartel), ning see, et Eesti on Lätile lähedal (mõlemat tegurit nimetas Eestisse reisimisel väga oluliseks 55% Läti puhkuseturistidest). Järgmisel, kuid siiski märksa vähem olulisel kohal oli huvi kultuuri ja ajaloo vastu (36%). Tallinna vanalinna nimetas Eestisse reisimisel väga oluliseks teguriks vaid 29%, meelelahutusvõimalusi 25% puhkuseturistidest.

Eesti potentsiaal puhkekohana Lätis, 2010.

VENEMAA ELANIKE VÄLISREISID:

Maailma turismiorganisatsiooni andmetel olid Venemaa elanikud kogukulutustelt välisreisidele 2009.aastal maailmas üheksandal kohal, kulutades aastas 20,8 miljardit dollarit ehk 2,4% kogu maailmas välisreisidele kulutatud rahast. Võrreldes 2008.aastaga vähenesid kulutused välisreisidele 12,7% (dollarites arvutatuna). 2008.a. olid nende kogukulutused välisreisidele 23,8 miljardit dollarit ja 2007.a. 21,2 miljardit dollarit (seega 2009.a. näitaja jäi veidi alla 2007.a. näitajale).

Eurooplaste välisreiside uuringu (IPK Internationali) andmetel tegid Venemaa elanikud 2009. aastal 18,1 miljonit ööbimisega välisreisi (langus 13% võrreldes 2008.aastaga). See näitaja jäi veidi alla 2007.a. välisreiside arvule (mis oli 18,5 miljonit). Kuni 2008.aastani kasvasid nende välisreisid aastaaastalt kiiresti tänu Venemaa elanike jõukuse suurenemisele, sealhulgas tänu keskklassi kiirele lisandumisele. Majanduslangus andis 2009.a. tagasilöögi, kuid 2010.aasta esialgsete andmete põhjal ennustatakse, et 2010.a. kasvab välisreiside arv kõrgemale seni rekordilisest 2008.aastast.

- Venemaa elanikud on mitmepäevaste välisreiside arvult Euroopa riikide elanike seas 6.kohal Saksamaa, Suurbritannia, Prantsusmaa, Hollandi ja Itaalia järel (tehes 5% kõigist eurooplaste välisreisidest).
- Välisreisidest 76% ehk ligi 13,7 miljonit olid puhkusereisid. Ka puhkusereisid vähenesid 2008.aastaga võrreldes 13%, kuid ületasid siiski mõnevõrra 2007.a. taset (mis oli 13,1 miljonit). Puhkusereiside osatähtsus välisreisidest on viimastel aastatel kasvanud: 2006.a. moodustasid puhkusereisid 68%, 2007.a. 71% ning 2008. ja 2009.a. 76% kõigist välisreisidest.
- Puhkusereiside peamised sihtkohad olid 2009.a. Türgi (19%), Ukraina (15%), Egiptus (9%), Hiina (6%), Soome (4%), Saksamaa (4%), Itaalia (4%), Hispaania (3%). Balti riikidesse kokku tehti 4% puhkusereisidest. Viimastel aastatel on kõige rohkem kasvanud Türgi ja Egiptuse osatähtsus, teiste peamiste puhkusesihtkohtade osatähtsus on püsunud enam-vähem stabiilsena.
- Puhkusereisidel on rannamõnude nautimise kõrval teiseks kõige populaarsemaks tegevuseks sisseostude tegemine. Samas rikkamad ja haritumad venelased on huvitatud ka kultuurist, ajaloost, meelelahutusüritustest ja sportimisvõimalustest.
- Peamised infoallikad välisreiside planeerimisel on internet, tuttavate soovitusel ja reisifirmad. Kuigi paljud kasutavad internetti reisi planeerimisel info otsimiseks ja hindade võrdlemiseks, tehakse broneeringud tihti siiski reisibüroo kaudu.
- Viimasel 4-5 aastal on kasvanud eelkõige päikese- ja rannapuhkuste arv, eriti Türgi ja Egiptusse, aga ka teistesse riikidesse, kuhu reisimiseks ei ole vaja viisat või mis annavad viisa piiril (näiteks Dubai, Tuneesia, Tai). Soov viisade taotlemist vältida on seotud suure osa reisijate eelistusega teha reisiotsused suhteliselt viimasel minutil.
- Tulenevalt elanikkonna suurest varanduslikust kihistumisest erinevad Venemaa elanikud Lääne- Euroopa riikide elanikest selle poolest, et välismaale reisib umbes 140 miljonist elanikust vaid üsna väike osa –

umbes 15%. Välismaale reisivate inimeste arv on märkimisväärselt kõrgem Moskvas ja teistes suuremates linnades.

- Üle 40% välisreise tegevatest inimestest on Moskva elanikud. Teisel kohal on Peterburi elanikud, kuid kiiresti on kasvamas ka Jekaterinburgi, Novosibirski jt. suuremate linnade elanike välisreisid. Lähiriikide puhul on olukord erinev – näiteks Soomet külastavatest Venemaa elanikest (koos ühepäevakülastajatega) umbes 70% elab Peterburis ja kümnnendik Peterburi ümbruses.
- Suurema osa välisreisidest teevad 20-45-aastased, kelle hulgas on kõige rohkem kõrgema sissetulekuga inimesi.
- Töölase staatuse järgi reisivad kõige sagedamini välismaale välisfirmade, pankade, energiafirmade ja valitsusasutuste töötajad.

Eestit külastanud Venemaa turistide reise iseloomustus (Statistikaameti väliskülastajate uuringu põhjal).

- Reisi eesmärk: Sugulaste või tuttavate külastamine on Eestisse reisimise peamiseks eesmärgiks 48%-le, puhkusereis 29%-le, tööreis 13%-le ja ravireis 1%-le Eestis ööbinud Venemaa turistidest. 7% moodustavad muudel põhjustel reisinud – näiteks need, kellel on Eestis suvila või kes tulevad sugulaste haudu korrastama. 8% turiste kombineerib puhkuse sugulaste või tuttavate külastamisega.
- Sidemed Eestiga: Kuigi sugulaste või tuttavate külastamine on Eestisse reisimise peamiseks eesmärgiks 48%-le turistidest ja üheks reisieesmärgiks (kombineeritult puhkusereisiga) veel 8%-le (kokku seega 56%-le), on Eestis sugulasi või tuttavaid valdavalt osal – 86% – Eestis ööbivatest Venemaa turistidest.
- Ööbimiskohad: 60% Eestis ööbivatest Venemaa turistidest kasutas Eestis ööbimiseks tasuta majutust tuttavate või sugulaste juures, 10% oma või tuttavate korterit või suvilat ja 37% tasulist majutusk kohta (summa ületab 100%, kuna umbes 7% turistidest ööbis mitmes erinevat tüüpi majutuskohas).
- Tegevused Eestis viibides: 2/3 Eestis ööbivatest Venemaa turistidest käib Eestis restoranides, kohvikutes või pubides, 58% tutvub omal käel vaatamisväärsustega, 55% teeb sisseoste, 48% käib looduses, 32% kultuuriüritustel, 24% käib näitusel või muuseumis, 15% naudib ööelu, 13% kasutab ilu- või raviteenuseid, 10% tegeleb aktiivsete harrastustega ja 8% käib organiseeritud ekskursioonidel. Võrreldes Lääne- ja Põhja-Euroopa turistidega on Eestis ööbivate Venemaa turistide seas vähem neid, kes käivad restoranides, teevad sisseoste ja tutvuvad vaatamisväärsustega (nii iseseisvalt kui ka giidiga). Samas on Venemaa turistide seas rohkem neid, kes käivad looduses või kultuuriüritustel.
- Reisi kestus ja kulutused reisi jooksul: Tasulises majutuses ööbivad Venemaa turistid veedavad Eestis keskmiselt 5 ööd ja kulutavad reisi jooksul inimese kohta keskmiselt 4860 kr., tasuta majutuses ööbijad veedavad Eestis keskmiselt 9 ööd ja kulutavad 2635 kr. (arvestatud on ainult vastaja enda poolt tehtud kulutusi, s.t. välja jäetakse kellegi teise, näiteks tööandja, vastuvõtja jt. poolt tehtud kulutused).
- Vanusegrupid: Tasulises majutuses ööbinud turistide seas on ülekaalus pigem nooremad vanusegrupid: 32% on 35-44 aastased ja 27% on 25-34aastased. Tasuta majutuses ööbinute seas on aga tasulist majutust kasutanutega võrreldes rohkem vanemate vanusegruppide esindajaid.

- Eelmiste reise arv Eestisse: Mõlema grupi seas domineerivad korduvkülastajad, kuid tasuta majutuses ööbinute seas on neid loomulikult rohkem. Tasulises majutuses ööbinutest vaid 19% on Eestis esmakordselt ja 15% on käinud ühe korra. Samas suurima grupi – 29% – moodustavad nende seas külastajad, kes on Eestis käinud üle kümne korra. Tasuta majutuses ööbinute seas on üle kümne korra käinuid koguni 45% ja varem Eestis elanud 30%. Vaid 5% tasuta majutuses ööbinutest on Eestis esmakordselt.
- Reisiseltskond: Tasulises majutuses ööbinud turistidest kolmandik reisis Eestisse üksi ja veerand koos abikaasa või elukaaslasega. 15% reisis koos tuttavatega, 13% koos kolleegidega ja 10% koos perega, kuhu kuulusid ka alla 15-a. lapsed. Tasuta majutuses ööbinute seas moodustasid suurima grupi (48%) üksi reisinud. 20% reisis koos abikaasa või elukaaslasega. Koos lastega reisinuid on tasuta majutuses ööbinute seas mõnevõrra rohkem (15%) kui tasulises majutuses ööbinute seas.
- Reiskorraldus: Tasulises majutuses ööbinud turistidest 9% kasutas Eestisse reisimisel reisipaketti, 13% tegi reisifirmade kaudu broneeringuid ning 78% reisis omal käel. Tasuta majutuses ööbinutest ei kasutanud reisipaketti keegi, kuid 6% tegi reisifirmade kaudu broneeringuid.
- Infoallikad: Kuna ka tasuta majutuses ööbinud turistide seas on palju korduvkülastajaid, sai 49% neist Eestisse reisimiseks turismiinfot oma eelmistelt reisidelt Eestisse. Teisel kohal oli neile infoallikana internet (36%), kolmandal kohal tuttavad väljaspool Eestit (27%) ja neljandal tuttavad Eestis (25%). 14% sai infot reisi- või transpordifirmast. Muud infoallikad olid üsna marginaalse tähtsusega. Tasuta majutuses ööbinute peamiseks infoallikaks olid eelmised reised (80%) ja tuttavad-sugulased Eestis (40%). 9% oli saanud infot ka tuttavatelt väljaspool Eestit ja 7% internetist. Muid infoallikaid nad praktiliselt ei kasutanud.

Eesti potentsiaal puhkusesihtkohana Venemaal, 2010.

Saksamaa. Kogukulutustelt välisreisidele on Saksamaa elanikud aastaid olnud maailmas esikohal. 2009.aastal kulutasid nad Maailma Turismiorganisatsiooni andmetel välisreisidele 81 miljardit dollarit ehk 9,5% kogu maailmas välisreisidele kulutatud rahast. Majanduskriisi tõttu vähenesid nende kulutused välisreisidele 2008.aastaga võrreldes 6%.

Puhkusereisid välismaale:

- Populaarseimad puhkusereiside sihtkohad on Hispaania (2009.a. 16% puhkusereisidest), Austria (16%), Itaalia (14%), Türgi (8%), Prantsusmaa (5%), Holland (5%), Kreeka (4%) ja Šveits (4%). Puhkusesihtkohtade eelistuste pingerida on viimastel aastatel püsinud enam-vähem stabiilsena.
- Põhjamaadesse tegid Saksamaa elanikud 2009.aastal 5% puhkusereisidest, neist üle poole omakorda naaberriiki Taani.
- Ida-Euroopasse tehti 2009.a. 6% puhkusereisidest; populaarseimad sihtkohad on seal aastaid olnud Tšehhi ja Ungari, kuhu 2009.a. tehti kokku pool kõigist Ida-Euroopasse suundunud puhkusereisidest. Ida-Euroopa populaarsus puhkusesihtkohana on viimastel aastatel vähenenud. Nii puhkusereisid üldiselt kui ka puhkusereisid Ida-Euroopasse saavutasid oma senise kõrgtaseme 2005.aastal ja on sealtpeale vähenenud. Kui puhkusereiside koguarv oli 2009.a. 7% väiksem kui 2005.aastal, siis

puhkusereisid Ida-Euroopasse vähenesid samal perioodil 29%. Ida-Euroopa osatähtsus puhkusesihtkohana oli 2005.a. 9%, 2009.a. aga 6%.

- Balti riikidesse tegid Saksamaa elanikud 2009.aastal vaid 0,1% kõigist oma puhkusereisidest.

Statistikaameti välisküllastajate uuringu põhjal:

- Ööbib veidi alla kolmveerandi Eestis ööbinud Saksamaa turistidest tasulises majutusettevõttes ja veidi üle veerandi mujal (peamiselt tuttavate juures, aga ka näiteks oma korteris või suvilas).
- Veidi alla poole Eestis ööbinud Saksamaa turistidest külastab reisi jooksul lisaks Eestile ka teisi riike. Umbes kolmandik Eestis ööbinud Saksamaa turistidest külastab lisaks Eestile ka Lätit ja Leedut, 15% külastab Soomest, 4% Rootsit ja 4% Venemaad.
- Umbes 60% Eestis ööbinud Saksamaa turistidest on puhkusereisijad, veidi üle veerandi on tööreisijad, kümnendik sugulaste või tuttavate külastajad ning mõni protsent muudel eesmärkidel reisinud. Eestit oma puhkusesihtkohaks valima motiveeris eelkõige Tallinna vanalinn (seda nimetas väga oluliseks teguriks $\frac{3}{4}$ puhkuseturistidest). $\frac{2}{3}$ nimetas väga oluliseks teguriks soovi tutvuda kultuuri ja ajaloo. Tähtsuset kolmas tegur oli kaunis loodus – seda nimetasid väga olulisena pooled Saksamaa turistid. Umbes 20% turistidest kasutas Eestisse reisides reisipaketti, 20% broneeris reisifirma kaudu üksikuid reise ja 60% reisis omal käel.
- Veidi üle poole turistidest külastab Eestit esmakordselt, viiendik esimest või teist korda ja umbes veerand on Eestis käinud korduvalt või on siin varem elanud. Korduvalt (üle 10 korra) Eestis käinute või varem Eestis elanute osatähtsus turistide hulgas on viimastel aastatel veidi kasvanud. Ilmselt sellest tulenevalt on infoallikate seas olulisel kohal sõbrad Eestis (17%) ja eelmised reised Eestisse (16%). Suurima osatähtsusega infoallikaks on siiski internet, mida kasutab 44% turistidest, teisel kohal on reisi- või transpordifirma (25%).
- Kolmandik Saksamaa turistidest reisib Eestisse üksi, kolmandik koos abikaasa või elukaaslasega, 4% koos alla 15-a. lastega, 20% koos täiskasvanud pereliikmete või sõpradega ja 10% koos kolleegidega.
- Saksamaa turistid reisivad mööda Eestit ringi rohkem kui teistest Lääne-Euroopa riikidest pärit turistid. 20% reisis mööda Eestit oma või tuttavate autoga, kümnendik rendiautoga, 14% ekskursioonibussiga, 14% liinibussi või rongiga ja 3% jalgrattaga (seega kokku reisis Eestis ringi ligi $\frac{2}{3}$ Saksamaa turistidest). Võrreldes teiste Eestit külastavate Lääne-Euroopa turistidega külastavad sakslased ka mõnevõrra rohkem looduslikult kauneid kohti (üle 40% neist matkas või viibis looduses), kuid suurem osa neist tutvub ka kultuuri ja ajaloo seotud vaatamisväärsustega. Eestis ööbinud Saksamaa turistidest 29% käis Eestis giidiga ekskursioonil, 69% tutvus lisaks vaatamisväärsustega omal käel, ligi pool käis muuseumis või näitusel ja $\frac{1}{4}$ mõnel kultuuriüritusel.

Eesti potentsiaal puhkusesihtkohana Saksamaal, 2008.

Tulevikutrendid

Euroopa turismikomisjoni dokumendist "*Tourism trends for Europe*".

(http://www.etc-corporate.org/resources/uploads/ETC_Tourism_Trends_for_Europe_09-2006_ENG.pdf)

Demograafilised näitajad:

- Rahvastiku vananemine jätkab kasvamist nii lühemas kui pikemas perspektiivis. Varajane pensionile jäämine ning hästi finantseeritud pensionisüsteem viib pikemas perspektiivis muutustele, kus pensioniiga tõuseb ning riigid püüavad leida paremaid lahendusi mõõdukateks pensionisüsteemideks.
- Samuti ei tohi ära unustada nooremast sihtturgu, mis moodustab umbes 20% globaalsest turismimajandusest. Noorte sissetulekute kasv, üksikute majapidamiste ja uue sotsiaalse kui professionaalse struktuuri kasv ja muutumine toob kaasa suurema reisimise 16 – 35 aastaste inimeste seas.
- Tekkinud on mitmed üksikmajapidamised, muutunud on ka perestruktuurid eemaldudes traditsioonilisest kahe vanema ja kahe lapsega perekondadest. Tänu globaliseerumisele on paljud perekonnad vahetanud oma elukohariiki.
- Tekkinud on uued turud nagu Hiina, India ja Venemaa. Lühiajalised kasv on tulemas nende turgude vanemast segmendist, mis pikemas perspektiivis, tänu majanduskasvule, viib nooremate turusegmentide kasvule.

Tagajärjed turismimajandusele:

- Suureneb jaotus "ajarikas" ja "raharikas" turgude vahel. Need, kes hetkel on pensionil ja kellel on finantsilised vahendid ning ka aega aitavad kaasa turismitoodete arengule, mida pakkuda madalhooajal. Kuid need tööealised inimesed, kellel on aega vähe eelistavad selle eest ka rohkem maksta ning loovad nõudluse spetsiaalsete toodete ning mugavama ostlemise järele.
- Globaalselt on puhkuse aeg kasvamas, kuid võtmegruppidele, eriti rikkamatele on see muutumas pingelisemaks. Näiteks on vanematel inimestel rohkem vaba aega ja töötavatel inimestel vähem.
- Vaba aja pikkusega kaasnevad pinged viivad Euroopa mastaabis sagedaste kui lühiajaliste reisideni. Kasvab nõudlus rohkemate toodete ja kogemuste, kultuurisündmuste ja atraktsioonide järele. Lühireise võetakse ette sagedamini läbi aasta, eriti Euroopa turgudel. See loob võimalused madalhooaja festivalide ja sündmuste arendamiseks.
- Sõltuvalt turu eripäradest leidub neid, kes soovivad osta reisipakette, ilma et nad peaksid kulutama oma aega ja energiat reisi planeerimiseks. Kuid on ka neid kes eelistavad ise reisi planeerida ja teenuseid kombineerides pakette koostada.
- Sagedasemaks muutuvad reisid, mis teenivad elumuutvat kogemust. See tähendab enese proovilepanekut, näiteks pikad jalgsi- või jalgrattamatkad, kokandus ja maalimiskursus vms. Oluline on õppida mõni uus ja huvitav oskus oma reisi ajal.
- Rahvastiku vananemine toob kaasa terviseturismi kasvu, mis nõuab kvaliteetseid terviseturismi toodete ja spa-teenuste järele. Samuti kasvab huvi kultuuriturismi ja spetsiaalsete programmide järele (vanemale generatsioonile).

- Samas kui "noorem turg" otsib rohkem aktiivse puhkuse tooteid, eriti teatud vormides "seiklusturismi" tooteid.
- Need trendid viivad iseseisvate puhkuste nõudluse kasvuni, langetades samal ajal traditsiooniliste pakett reiside nõudlust. Samuti kasvavad individuaalsed luksus sihtkohad.

Keskkonna muutused:

- Kliimamuutused on ühed suurimad pikka-ajalisi probleeme turismimajanduses, mis omakorda võib viia mitmete sihtkohtade kadumiseni, eriti need, kes sõltuvad loomuslikust keskkonnast.

Tagajärjed turismisektorile:

- Turismiteenuste pakkujad peavad välja töötama kriisiolukorra toimetulemise ja taastamise süsteemi. Selle puudumine võib kaasa tuua märkimisväärseid kaotusi.
- Muutused turismivoogudes, kasvab madalhooajal reisimine ning populaarsete suvesihtkohtade kasv talvehooajal samuti.
- Hind säilitamiseks loomulikke keskkonda sihtkohtades kallineb, näiteks nagu randade säilimine, või kunstlume tootmine suusakuurortides.
- Kliima ja emissiooni maksu tõus toob omakorda kaasa transpordi ja muude turismiteenuste hindade kallinemise.
- Kasvab teadlikkus loomulike toodete – ja nende säilitamise – osas, mis lisab hinda allesjäänud "rikkumata" sihtkohtadele.
- Kasvab nõudlus ökoturismitoodete ja loodusturismitoodete järele.
- Info turismitoodete jätkusuutlikus kohta aitab viia inimesteni keskkonna hoidliku mõtteviisi.
- Turunduses on kesksel kohal toote jätkusuutlikus promomine, tõstmaks klientide keskkonnateadlikust.

Turismitootete ja turunduse trendid:

- Kliendid küsivad nõu teistelt klientidelt läbi internetikanalite (näiteks blogid, foorumid jne) ja "teadlikud kliendid" on palju rohkem informeeritud nišitoodetest kui paljud turismiasjalised.
- Kasvavad investeeringud internetiturunduse strateegiatesse ja uutesse uuringu meetoditesse. Kuigi suur portsent kulub harjumuspärasele turundustegevustele hakkavad traditsioonilised turundustegevused muutuma vähem olulisteks ja samal ajal muutub brändimine oluliseks faktoriks.
- Avaliku ja erasektori koostöö muutub üha olulisemaks, kus valitsused otsivad võimalusi suurendamiseks turismiasjaliste kaasatust ja turunduseelarvet.
- Internet viib turismitoodete ja teenuste turundusmeetodid uuele tasemele. Interneti nähakse endiselt kui "tasuta" reklaami, mitte kui keset, mida tuleks kasutada loominguiliselt ja strateegilised konkureerivas keskkonnas.
- Kuna internet on endiselt oluline kese turunduses, muutub oluliseks saada rohkem teada turusegmentide motivaatoritest ning huvidest, selleks et teada, kuidas ja mida postitada. Kasvab postisondeerimise ja segmenteerimise olulisus.

- Oluliseks muutub ka turismitoodete unikaalsete müügiomaduste väljaselgitamine ja kasutamine.
- Langetamaks otsuseid muutub reiseid puhul määravaks kogemustel ja tunnetel põhinevad teated või kirjeldused ehk mida sa saad sihtkohas teha ja mis on sinu isiklik kasu selles. Suurem fookus "käsitööna ja personaalselt tehtud toodetele".
- Reisibüroodel ja reisiagentidel uus roll – lisada väärtust tavalisele reisi ja majutusteenustele läbi teenindusportsessi.

Lisa 4. Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse ühise arendustegevuse kokkulepe.

ELVA PUHKEPIIRKONNA TURISMI- JA PUHKEMAJANDUSE ÜHISE ARENDUSTEGEVUSE KOKKULEPE

Elvas,

19. september 2011

Meie, allakirjutanud, lähtudes heast tahtest ja siirast soovist edendada eesmärgistatult, loodust austavalt ja koostöös Elva puhkepiirkonda, et muuta see

- piirkonna elanikele ja külalistele positiivseid elamusi ja suuremat lisandväärtust loovaks,
- eri põlvkondadele kvaliteetseid turismi- ja puhketooteid pakkuvaks,
- unikaalseks, atraktiivseks aastaringi kasutatavaks konkurentsivõimeliseks külastuse sihtkohaks,

mis toetab Elva piirkonna kestlikku arengut, suurendab tema avatust ja osalust piirkondlikus ja rahvusvahelises loodusturismi, spordi ja puhkemajanduse väärtusahelas.

Peame oluliseks sõlmida Elva Puhkepiirkonna arendamiseks kokkulepe, mis hõlmab järgmisi tegevussuundi:

- piirkonna turismi- ja puhkemajanduse institutsionaalse suutlikkuse tõstmine,
- klastripõhise tootearenduse elluviimine,
- tulemusliku piirkonna ühisturunduse teostamine,
- asjakohastes turismi- ja puhkemajanduse koostöövõrgustikes aktiivne ja tulemustele orienteeritud osalemine.

Kokkulepet täitma asudes tõdeme, et meie ühine jõupingutus ja ühiselt võetud vastutus saab edukalt toimida austavas kaastöös kõigi Elva puhkepiirkonna arengust huvitatutega.

Käesolevaga lepitakse kokku Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse arendustegevuse rahastamine aastateks 2011-2013. Kokkulepet uuendatakse iga kolme aasta tagant.

Kokkuleppe allkirjastamisega nõustuvad osapooled Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse rahastamise reglemendiga (lisa 1).

Kokkuleppe allkirjastavad:

Jrk. Nr	Organisatsioon	Esindaja/ ametinimetus	Rahastamine aastas	Allkiri

ELVA PUHKEPIIRKONNA TURISMI- JA PUHKEMAJANDUSE ÜHISE ARENDUSTEGEVUSE KOKKULEPE RAHASTAMISE REGLEMENT

Elvas, 19. september 2011

Käesolev reglement on aluseks Elva puhkepiirkonna turismi- ja puhkemajanduse arendustegevuse rahastamisel.

1. Elva puhkepiirkonna arendustegevuse aastamaks aastateks 2011 – 2013 ettevõtja kohta on arvestatud 2010. aasta turismi netokäibe alusel järgmiselt:
 alla 25 000 euro aastas (grupp 1) - 120 eurot;
 25 000 – 50 000 eurot aastas (grupp 2) - 240 eurot;
 üle 50 000 euro aastas (grupp 3) - 360 eurot.
 Organisatsioon võib tasuda tema gruppi kuuluvast aastamaksust suurema aastamaksu.

2. Aastamaks tasutakse esitatud arve alusel kahes võrdses osas: jooksva aasta 15. veebruariks ja 15. septembriks. Erandina tasutakse 2011. aasta maks tervikuna 20. oktoobriks. Aastamaks kantakse Vapramäe-Vellavere-Vitipalu Sihtasutuse arveldusarvele.

3. Aastamaksust laekunud summa kasutamise otsustavad kokkuleppega ühinenud organisatsioonid nõukoja ettepaneku alusel alljärgnevatel alustel:

- 1) Igal kokkuleppe allkirjastajal on 1 hääl. Hääle võib anda ka digitaalselt allkirjastatuna.
- 2) Otsus loetakse vastuvõetuks, kui selle poolt hääletab 50% + 1 hääl kokkuleppe allkirjastajatest.

4. Kokkuleppe mittetäitmisel peatatakse kokkuleppe osaleja turundamine Elva puhkepiirkonna turunduskanalites.

5. Elva puhkepiirkonna arendustegevuse aastamaksust laekunud vahendid hoitakse eraldi arveldusarvel.

Lisa 5. Elva puhkepiirkonna tunnuslause konkursile laekunud ettepanekud

1. Elvas on elu!
2. Elvas on elu, ilu ja melu
3. Elva on elus!
4. Puhkus männilinnas on hinnas!
5. Elujõud Elvast

6. Energia Elvast
7. Ergud elavaks Elva mail
8. Elav ja särav Elva
9. Tähesärane Elva
10. Elva - tähesärased elamused kogu eluks
11. From nature to your heart: Elva
12. Elva: a good natured heart
13. Liigutav linnake
14. Elav Elva
15. Metsas on kõike – linde, linnu ja liblikaid
16. Puhka mõnuga!
17. Vaata üle Elva, Vapramäe, Luke, Hellenurme,
Võrtsjärv ja Tondisaar! Oma silm on kuningas!
18. Loodus kutsub!
19. Tagasi loodusesse!
20. Loodusega üheks!
21. Sinu elamused algavad siit!
22. Avasta oma elamus!
23. Elamus jääb sinuga!
24. Leia oma elamus!
25. Teel elamuste poole!
26. Üle silmapiiri elamuste poole!
27. Teadmine annab tiivad!
28. Kohtumispaik Elva puhkepiirkond
29. Elva puhkeala – väemaa
30. Elvamaa – Väemaa